

CİLT:3

SAYI:14

AĞUSTOS

1965

YAZI HEYETİ

İmren AYKUT

*

Fazlı AYVERDİ

*

Nihat BATUR

*

Oktay EMED

*

Zeki ERGİNSU

*

Şemsettin GÜLER

*

Erol MANİSALIOĞLU

*

Rıdvan YÜKSELEN

İKTİSAT DERGİSİ

2.5 Lira

14

İstanbul TİCARET

İstanbul Ticaret Odası Yayın Organı

- Memleket ve dünya ekonomisine ait en doğru haberleri,
- Ticarî, malî mevzuata, gümrük, banka ve sigorta mevzuatına ait yazıları, yorumları ve metinleri,
- İç ve dış piyasa haberleri ve fiyatlarını,
- Eksiltme arttırma ilânlarını,
- Dünyanın her köşesinden gelen iş tekliflerini İSTANBUL TİCARET’de okuyunuz.

İSTANBUL TİCARET

Tüccar, sanayici ve iş adamının gazetesidir.

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak	750 Lira
Ön İç Kapak	500 Lira
Arka İç Kapak	500 Lira
İç Sahifeler	400 Lira

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR**

C İ L T : I I I

S A Y I : 1 4

AĞUSTOS 1 9 6 5

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ

Fiatı: 2.5 TL. Yıllık : 30 TL. Altı Aylık: 15 TL.

İ Ç İ N D E K İ L E R

2. İktisatın Bünyemizdeki Yeri	İktisat Dergisi
3. İkinci Altı Aylık İhracat ve İthalât Programı	Işık FATO
6. Ayın Ekonomik Olayları	Nihat BATUR
9. Lokavt Hakkı Üzerine Bir kaç Not	Doç Dr. Metin KUTAL
13. Türkiye'ye Yardım Konsorsiyonu ve Faaliyetleri	Ahmet AKBIYIK
19. Fındık İhracatımız	Nadir DAYI
21. 1964 Yılı Dış Ticaret Hareketleri	Eyüp KARADAYI
26. Sovyetlerde Tarımsal Organizasyon	Dr. Nazif KUYUCUKLU
31. İktisadi Seferberliğimizde Ordunun Rolü	Burhanettin İNAN
37. Altın Esasına Dönüş	Vural ERYILMAZ
39. Cemiyetten Haberler	* * *

...sıplarına da gereken önem verilmemektedir. Bugün artık ayna tersine dönmüş; eskiden meslekten olmıyanlara yaptırılan iktisatçıya ait görevler sahibini aramaya başlamıştır. Bunda, ileri ekonomilere ayak uydurmak arzusunun büyük payı inkâr edilemez bir hakikattir. Bir taraftan devlet plânlama teşkilâtının kurulması ve büyümesinde geniş iktisatçı kadrosunun istihdam, özel sektörde de aynı şekilde iktisatçı istihdamını gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla geliş güzel yatırımlar yerlerini, Marketing çalışmalarına ve istatistiklere dayanan, rantabilite, kârlılık dereceleri, belli sermayenin faizi üzerinde geniş çalışmalara varan hesaplar yapılmış yatırımlara bırakmıştır. Bütün bu hizmetleri ancak iktisatçılar gerçekleştirmektedirler.

Artık, gerek iktisat ilmi ve mensubu siyasi partilerimizce de ele alınmıştır. Bir tarafta devletçilik, diğer tarafta liberalizm esasları üzerine hareket eden partiler önümüzdeki seçimlere daha değişik iktisadî tezlerle girmeye hazırlanmaktadır. Hatta, bazı partilerin programlarını da kapitalizm yer alırken diğerinde aşırı dereceye varan sosyalizmin iktisadî doktrin olarak ele alındığını ön hazırlık propagandalarından sezmek kabil olmaktadır.

Bütün bunlar gösteriyor ki artık boş laf devri geçmiş iktisadî kanunlar, doktrinler bir milletin kalkınması için başta gelen en esaslı unsurdur, bunu yaratacak olan da iktisatçıdır.

İKTİSAT DERGİSİ

Ekonomik Durum

İkinci Altı Aylık İhracat ve İthalât Programı (XV. Kota)

İşık FATO

Hatırlanacağı üzere, 10 Mayıs. 1965 tarihinde belli başlı büyük Odalarımızın iştiraki ile Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği mensupları İzmirde toplanarak 1965 yılının ikinci altı aylık ithalâtıyla ilgili bir ön çalışma yaparak oda ve birlik tekliflerini, tatbikat aksaklıklarını da müzakere ederek bir protokola bağlamışlardı. Bu ön çalışmalar, her kota devresinden evvel tekrarlanan alışılmış bir çalışma olup, memleketin ekonomik şartlarının gözönünde tutularak hükümetçe hazırlanacak yeni ticaret rejiminin ihtiyaca en iyi şekilde cevap verecek adil bir esas olmasına hizmet edeceği düşünceyle yapılmaktadır. Bu durumu gayet iyi müdrik olan odalar, toplantılara tamamiyle bitaraf memleketin yüksek menfaatlerini düşünmeyi prensip edinen delegelerini göndermeye çalışmaktadırlar. Bu anlayış ve düşünüş içinde yapılan çalışmalar sonunda, tesbit edilen esasların büyük bir çoğunlukla ilân edilen dış ticaret rejimi ve kotaların nihaî şeklinde görünmesi icab etmektedir. Maalesef kotaların ilânı neticesi ön çalışmalarda alınan kararlarla ilân edilenler arasında müşahebet bulmak pek imkân dahilinde Hatta, çoğu kere ön çalışmalara iştirak etmiş delegelerde bazı istihfamların doğmasına sebep olmaktadır!... Bu hava içinde hazırlığı yapılan 15 nci kata çalışmaları'da hazırlanan % 90 de-

gişik bir şekliyle alışılmış mutad gününden 1 gün sonra, 4. Temmuz. Pazara isabet ettiği için 5. Temmuz 1965 tarihli resmi gazete ile ilân edildi ve ayın gün yürürlüğe girdi.

15 nci kota'nın takriben 68 milyon doları sanayicilere ve ancak 35 milyon doları ithalatçıya ayrılmıştır. Buna göre yeni Kota'nın portesi 103 milyon dolara baliğ olmaktadır. İzmirdeki ön çalışmalarda da, bilhassa ticaret odaları temsilcilerinin sık sık işaret ettikleri gibi yeni kotanın karakteri daha ziyade geniş ölçüde sanayici'yi himaye eder şekilde görülmektedir. Fakat, buna rağmen yatırım mallarının teşvik edildiği de iddia edilemez. Meselâ; bundan evvelki kotalarda 84.56.80 pozisyonuna bir miktar (50.000 \$) tahsis verilirken ne hikmetse bu kotada tahsis konmamış kotanın iptaline gidilmiştir. Bu pozisyonlardan tuğla fabrikaları bilhassa ateş tuğla imalatı için gereken vakum pres makinelerini ithal etmektedirler. Daha ziyade ağır demir madeni sanayi ocaklarının ihtiyacına cevap vererek tuğlaların imalinde kullanılacak bu makinelerin ithaline set çekilirken 167 kota sıra numarasından 69.02.20 ve 90 pozisyonlarından ithali yapılacak az alüminyum ihtiva edecek şamut tuğlalarının ithali için 100.000 \$ gibi döviz tahsisi hayreti mucib olmuştur. Alâkahların ifadesine göre bu tuğlalar bu günkü imkânlarla dahi memleketimizde yapılabilmektedir.

Bunların dışında liberasyon listesinden 120 milyon dolar; İzmir fuarı, bilâteral anlaşmalı memleketler ithalatı yekünlerin 110 milyon dolar olduğu kabul edilecek olursa 1965 yılının ikinci altı ayında 333 milyon \$ lık bir ithalat olacağı önceden tasarlanmıştır denilebilir.

Kısaca gözönüne sermeye çalıştığımız esaslar dahilinde 15 nci kota diğer kotalardan farklı önemli bir değişiklik getirmiştir denilemez. İkinci 6 aylık ithal programının % 44 ü yatırım; % 44 ü ham maddeler ve % 12 si de tüketim maddelerinin ithaline ayrılmıştır.

Mamafih, dış ticaret rejimi hakkındaki kararda ve ithalat yönetmeliğinden gerek sanayicilerimize gerekse ithalatçılarımıza bazı kolaylık ve rahatlıklar tanınmıştır. Bunların başlıcalarına aşağıda işaret edilmiştir:

1 — Mahrecine iade edilen mal yerine ayrı kıymette ve uygun evsafda mal ithal olunacağına dair madde hükmü biraz daha genişletilmiştir.

2 — Bir kısım taleplerin % 20 talep haddinden muaf tutulması (ithal edilecek malın bir ünitesinin bedelini karşılamadığı proforma fatura ilede tevsiki halinde) esas kabul edilmiştir.

3 — İki aylık ek süreler dolayısıyla hazineye irat kaydedilen % 2' ler her ay için %1 olarak hafifletilmiştir.

4 — Liberasyon listelerinin eskiden olduğu gibi iki liste halinde devamı uygun görülmüş röntgen cihazı, grayder bıçakları gibi bazı maddeler liberasyon listesine alınmıştır. Gene Petrol istihsalimiz için lüzumlu kimyevi müstahsallar, tıbbi ve cerrahî gaz maskeleri, V kayışları, alüminyum ince yapraklar ve şeritler, mikrafon ve kulaklık kapsülleri, hararet ölçen cihazlar, Ham kalay gibi ana sanai ihtiyacı olan maddeler liberasyon listelerine ilâve edilmiştir. Buna mukabil Çay tabii ve sentetik mesinalar, galvanizli teller, difenilli kâğıtlar, lâke teneke levhalar liberasyon listelerinden alınarak tahsisli ithal malları listelerine dahil edilmiştir.

5 — Mutemetlik müessesesinin esaslarında bazı genişlemeler sağlanmıştır.

6 — Kotaların ancak % 20 sine talep olunabilecektir.

7 — Tahsisli ithal malları listelerinden yapılacak ithalatta teminat nisbetleri ile tediye şekilleri ve ithalât süreleri bir evvelki kotadaki gibi aynen muhafaza edilmiştir.

8 — 31 nci maddedeki sanayici kotaları ile ilgili 100 dolarlık had 1000 dolara, ithalâtçıların tahsisli ithal malları listesinden yapacakları ithalâttaki asgari 500.- dolarlık had ise 1000 dolara çıkartılarak rahatlık sağlanmıştır.

9 — A I D yönetmeliğinde en önemli değişiklik ise 9 ncu madde de belirtildiği üzere AID yolu ile 1000.- dolardan aşağı hiçbir şekilde ithal talebinde bulunulamayacak, akreditif açtırılmıyacağı gibi sevkiyata da müsaade edilemeyecektir. AID liberasyon listesinden yapılacak ithalât talep haddi de 4750 dolardan 5000 dolara çıkartılmıştır.

10 — Talepler en geç 5.8.1965 günü mesai saati hitamına kadar alâkalı mercilere yapılacaktır.

Ayın Ekonomik Olayları

Nihat BATUR

III. ncü Samsun 19 Mayıs Karadeniz Fuarı açıldı.

Yerli firmalarımızın 31. Temmuz. 1965 akşamına kadar mallarını teşhir edecekleri Karadeniz Fuarı Samsun'da 1. Temmuz 1965 günü törenle açılmıştır. Samsun Karadeniz Fuarı bilhassa karadeniz bölgesinin bölgesel kalkınmalarında olduğu kadar, sanayileşmesinde mühim rol oynayacak ve diğer bölgelerde de benzer fuarların açılmasını teşvik edici olması bakımından üzerinde durulması gereken bir ekonomik olaydır.

Genç Ticaret Bakanımız Sayın Macit Zeren'in de hazır bulunduğu açılış töreninde, Valinin konuşması'nı müteakkip Ticaret Bakanı; Özel sektör ile Resmî sektörü yanyana çalışır görmesinden duyduğu memnuniyeti belirtmiştir. Bilâhare, Fuar davetlilere gezdirilmiş ve halk'a açılmıştır.

Yugoslavya parasının kıymetini düşürdü:

Yugoslav hükümeti 1. Temmuz. 1965'ten itibaren uygulanmak üzere Dinar kıymetini düşürmüştür. Bu tarihe kadar 1 \$ 750 dinar iken bu tarihten itibaren 1 \$ 1000 dinar olarak hesaplanacaktır. Bu duruma göre Yugoslav dinar kıymetinden % 33 nisbetinde kaybetmiş bulunmaktadır.

2 nci Bursa Millî Fuarı açıldı

7. Temmuz 1965 tarihinde yapılan bir törenle 4 ncü Bursa Festivali ile 2 nci Bursa Millî fuarı açılmıştır. Açılış merasiminde Ticaret Bakanı Macit Zeren ile

birlikte, Sanayi Bakanı Ali Naili Erdem ve Çalışma Bakanı İhsan Sabri Çağlıyan gil hazır bulunmuşlardır

Fransa Ortak Pazar karşısında

Fransa ani olarak Ortak Pazar nezdin deki daimi delegeğini (Büyükelçi Jean - Marc Boegner) geri çağırmıştır. Bu durum Brüksel'de ekonomik olduğu kadar siyasî bir tesir yaratmıştır. Ortak pazar çalışmalarında meydana gelecek herhangi bir tehlikeli durumdan dolayı Fransa sorumlu tutulmaktadır. Bilhassa bu durumu General de Gaulle'ün kasden meydana getirdiği ileri sürülmektedir. Ortak Pazar'da meydana gelen buhran üzerine, Avrupa Parlamentosunun derhal olağanüstü bir toplantıya çağırılması isteği İtalyan heyeti adına Senatör Edeardo Battaglia ile Leopoldo Rubinacci tarafından parlamento Başkanına tevdi edilmiştir.

Kalkınma hızının % 7'ye ulaşması için çalışılacak

14 Temmuz 1965 günü Başbakanlıkta yapılan toplantıdan ayrılan Demirel, Kalkınmanın ideal hızının % 7 olduğunu, bunun tahakkuku için icabederse Türkiye'de mevcut bütün güçlerin seferber edileceğini belirtmiştir.

Kanaatimizce bu nisbete şimdilik ulaşmanın imkân dahilinde olmadığını belirtmek isteriz. Ancak, seçimi A. P. si ek seriyetle kazandığı takdirde, müstakil hükümet kurulabilirse bu düşüncenin, daha doğrusu iyi niyetin kuvveden fiile çıkması bahis konusu mevcut bütün güç-

lerin seferber edilmesiyle kabil olabilir.

İstanbul I Turizm Sanayi Sergisi açıldı :

İstanbulda Galatasaray Lisesi içinde İstanbul 1 nci Turizm Sanayi Sergisi adı altında bir sergi açılmıştır. Tamamiyle yerli sanayi'nin faaliyetini gösteren çok enteresan sergi 15 - 30 temmuz tarihleri arasında davetlilere açık bulundurulmuştur. Bu münasebetle turizm sanayiimize hizmet eden bütün fabrikalarımızı gösterir bir broşür de basılmıştır.

Gümrüklerdeki Malların tasfiyesi yeniden ele alındı:

31. Ağustos. 1964 tarihine kadar gümrüklere gelen ve kanuni bekleme süresini dolduran malların tasfiye edileceği hakkında karar alındığını Sayın Gümrük ve Tekel Bakanı Ahmet Topaloğlu müjdelemiştir. Bu yeni karar neticesi gümrüklerde beklemekte olan daha geniş bir mal grubu tasfiye edilecek ve aynı derecede gümrük varidatı artacaktır.

İzmir Fuarına bu yıl 35 devletin iştirak edeceği kesinleşmiştir.

34 ncü İzmir Enternasyonal Fuarına bu yıl ilk defa iştirak edecek olan Libya, Tunus, Endonezya ve Habeşistan gerekli hazırlıklarını tamamlamaktadırlar. Bu hazırlıklara paralel olarak her yıl olduğu gibi mamûl ve mahsullerimizin Fuar'da en iyi şekilde teshir edilmesi için Türkiye Odalar birliğince gereken çalışmalar yapılmaktadır.

İstanbul Ticaret Odası İstanbul Senatör ve Milletvekilleriyle bir toplantı yaptı :

17 Temmuz 1965 günü yapılan toplantıda daha ziyade özel sektöre yapılan hücumlar üzerinde durulmuştur

Senatör ve milletvekilleriyle tam bir görüşbirliğine varan oda temsilcileri hükümetten taleplerini belirtmişlerdir. Toprak reformu ve dış ticaretin devletleştiril-

mesi üzerinde önemle durulmuştur. Bu gibi toplantıların büyük önemi belirtilmiştir. Ancak, karanlık kalan bir çok ekonomik ana davaların bu çalışmalarla aydınlığa kavuşacağı neticesine varılmıştır. Bu samimi hasbihal toplantılarının gelenek haline getirilmesi temenni edilerek toplantıya son verilmiştir.

Adapazarında konserve fabrikası kuruluşu :

Bellibaşlı sebze ambarlarımızdan biri olan Adapazarında aşırı istihsal aylarındaki fiyat düşüşlerini ayarlamak ve mahsulü kıymetlendirmek gayesiyle yaş sebze konserve fabrikası kurulması kararlaştırılmıştır. Önümüzdeki haftalar içinde inşaatına başlanacak fabrikanın ilk yıllarda iç piyasasının ihtiyacına cevap verecek şekilde organize edilmesi düşünülmektedir. Müteakkip, yıllarda gayet lezzetli ve kalite olan bu havalinin konservelelerinin bilhassa Arap memleketleri ile Orta doğu memleketlerine ihracı sağlanacaktır. Bu sayede memlekete bir miktar döviz temin edileceği tasarlanmaktadır.

Karadeniz Bölgesi Oda ve Borsalar toplantısı.

24-25 temmuz tarihlerinde Rize'de yapılan toplantıda Karadeniz bölgesinin kalkınması için gereken ekonomik tedbirlerin alınması ileri sürülmüştür. Bu arada çay ve bilhassa fındık rekölte ve istihsalı üzerinde önemle durulmuştur. Fındıkla ilgili mevzuatın etraflı bir şekilde incelenmesi için Odalar Birliğinin bir «Fındık Semineri» tertip etmesinin şart olduğu ileri sürülerek kabul edilmiştir.

Avusturya - Sovyet Rusya Ticaret anlaşması :

1966 - 1970 devresine ait olmak üzere uzun vadeli iki taraflı bir ticari anlaş-

ma yapılmıştır. Viyanada her iki devletin ticaret Bakanları tarafından imzalanan anlaşmaya göre, Avusturya Sovyetler birliğine makine, silindir, kablo, sanai tesisler, sigara kâğıdı dokuma maddeleri verecek; buna mukabil Rusya'dan kömür, petrol, demir cevheri, pamuk ve kimyevi maddeler ithal edecektir. Bu karşılıklı anlaşmanın hacmi ilk yıl için takriben 130 milyon \$ olarak tesbit edilmiştir.

1965 yılında Türkiye'ye 400 Milyon dolar yardım yapılacaktır:

AID Teşkilâtı Genel Başkanı 26. Temmuz 1965 günü, üç gün kalmak üzere geldiği memleketimizde, bir basın toplantısı tertip etmiştir. Gayri resmi bir şekilde memleketimizi ziyaret ettiğini bildiren Genel Başkan David E. Bell burada Başbakan, Başbakan Yardımcısı ve Maliye Bakanlarıyla da görüşmüştür. Paris'teki OECD toplantılarından ayrılarak buraya geldiğine işaret eden Genel Başkan memleketimizin kalkınma çabalarını ilgiyle takip ettiklerini belirtmiştir. Bu arada, tamamen kalkınmamıza hasredilmek üzere 400 milyon dolar'lık rekor bir meblağın 1965 yılında Türkiye'nin kalkınma çabalarına dostlarının rekor seviyede iştirak edeceğini ve bu meblağın takriben yarısı -

nın U.S.A. tarafından verileceğini müjdelemiştir.

Özel Sektör Bakanlar toplantısı nihayet yapılabildi:

Daha evvel 9 Temmuzda yapılması kararlaştırılmış olan toplantı 22 Temmuz 1965 günü Ankarada yapılabilmektedir. İhracat için lüzumlu vasıtaların ithalinde ihracatçıya gereken kolaylığı sağlanması; düşük faizle (% 4,5 gibi) bir senelik kredi temini, ihracat sebebiyle ekilen mahsulün ihracattan mütevellit uğrayacağı ziyanın sigortasının esaslı bir şekilde sigort edilmesi; önemli bir gelir ve döviz kaynağı olabilecek barsakların işlenerek asortri şeklinde ihracının sağlanması; ithalatın eskiden olduğu şekilde ihtisaslaştırılması; emlak komisyoncuları kanunu tasarısının tahakkuku gibi meseleler görüşülmüştür.

Akbank T.A.Ş. 92 nci şubesini açtı

Milli bankalarımızdan, ekonomimizde büyük rol oynayan AKBANK T.A.Ş. 12. Temmuz 1965 Pazartesi günü 92 nci şubesini Kaçarlıda açmıştır. Değerli genç bankacılarımızdan Ahmet Cevat Şüküroğlu'nun müdür olarak getirildiği şube Kaçarlıların hizmetine girmiştir.

Lokavt Hakkı Üzerine Birkaç Not

Doç. Dr. Metin KUTAL

Bilindiği gibi 1963 senesi Temmuz ayında kabul edilen iki kanunla memleketimizde bir yandan hür sendikacılığı önleyen engeller ortadan kaldırılmış, öte yandan da demokratik toplu pazarlık sistemi işçi-işveren münasebetlerinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu cümleden olarak, nisbeten kısa bir zamanda, sayıları bine yaklaşan toplu iş sözleşmeleri imzalanmış, böylece yarım milyona varan işçi topluluğu bu sözleşmelerin hükümlerinden faydalandırılmış; buna mukabil zaman zaman ciddi hadiselerle yol açan olaylarına da rastlanmıştır. Burada kısaca temas edeceğimiz lokavt konusu ise, son aylarda işçi-işveren muhitlerini ve hattâ halk efkârını ilgilendirmeğe başlayan bir önem ve mahiyet kazanmıştır.

Lokavt konusunda çeşitli ülkelerin kanunlarında farklı tariflere rastlamak mümkün ise de biz bunu kısaca «işverenlerin istihdam şartları mevzuundaki taleplerini işçilere kabul ettirebilmek maksadıyla bunları geçici bir zaman için işlerinden topluca çıkarmaları» olarak tarif edebiliriz.

Grev nasıl her zaman kanuni bir hareket vasfını taşımazsa lokavt ta politik gayelerle kullanıldığı, kanunun aradığı şartlara uymadığı takdirde gayri kanuni bir hareket halini almaktadır. Buna mukabil, meşru hareketler olarak, işverenlerin işçilerin toplu pazarlık sırasında ileri sürdükleri istekleri reddetmek ve sendikaların mukavemetini kırmak maksadıyla lokavta başvurdukları görülmüştür.

Şu halde ilk nazarda göze çarpan husus lokavtın grev karşılığı işverenlere tanınan ve toplu pazarlıkta taraflar arasında dengeyi sağlayan bir silâh olduğudur. Hemen ilâve etmek gerekir ki bu görüş asrımızda önemini büyük ölçüde kaybetmiş bulunmaktadır. Bu durumun sebeplerine geçmeden önce lokavt hareketlerine gün geçtikçe müracaat edilmeyen bir yol olduğuna işaret etmek gerekmektedir.

Filhakika XIX. asrın bilhassa ikinci yarısında pek sık kullanılan lokavt silâhı yavaş yavaş daha az başvurulmuş bir mücadele vasıtası haline gelmiştir. Nitekim geçen asırda işverenlerin müşteren kullandıkları lokavt hakkının, günümüzde hemen hemen görülmediği; buna mukabil pek istisnai hallerde münferit işverenlerin kendi işyerlerinde buna başvurdukları batı ülkelerinde açıkça müşahade edilmektedir. Gerçi dünyadaki grev temayülü de gittikçe azalan bir trend takip etmekte ise de, lokavt tatbikatının grev vakalarına nazaran hemen hemen hiç rastlanmayacak kadar azaldığı söylenebilir.

Lokavt uzun müddet işverenlerin grevi şeklinde mütalaa edilmiş ve bunun greve nazaran arzettiği özellikler üzerinde durulmamıştı. Filhakika her iki harekette de işyerinde çalışma durmakta, işçiler muvakkat bir zaman için işlerini ve dolayısıyla ücretlerini kaybetmekte, işverenler ise işyerinin kapanması sebebiyle muhtemelen zarara uğramakta idiler. Ancak son yıllarda grevle lokavtın sadece karşıt haklar olmayıp mahiyetleri itibariyle de farklı esaslara sahip bulundukları kuvvetle müdafaa edilmeğe başlanmıştır.

Lokavtın greve nazaran farklı bir müessese olduğu bilhassa üç sebeple izah edilmektedir:

1 — İşin durdurulması hususundaki kararın mes'uliyeti greve nazaran lokavtta daha belirlidir. Gerçekten grev kararı bir grup işçi veya bunların meslek teşekkülü tarafından verilebildiği halde, lokavt kararı tek bir işveren tarafından ittihaz olunabilmektedir. Herhalde Prof. P. Durand'nın belirttiği gibi ahlâki bakımdan tek bir şahsın mes'uliyetini, teşkilâtı bir hareketin mes'uliyetine nazaran daha kolaylıkla tayin etmek kabildir.

2 — Grev kararı esas itibariyle işçiyi bu harekete katılıp katılmamakta serbest bırakmaktadır. Yani başka bir ifade ile grevin sonuçlarından sadece bu harekete katılanlar az çok zraar görmektedirler. Halbuki lokavt, işçiler arasında bir tefrik yapmadan hepsini ilgilendiren bir zarar tevliid etmektedir. Şu halde işçilerin lokavta katılmamak suretiy-

le bu hareketin neticelerinden kendi iradeleri ile kurtulmalarına imkân yoktur.

3 — Nihayet sosyal siyaset bakımından da lokavt grevle mukayese edilemez. Filhakika grev, başkasına tâbi olarak emeğini arzeden ve buna karşılık aldığı ücretle hayatını devam ettiren kimsenin, işçinin, daha müsait çalışma ve yaşama imkânları elde etmek maksadıyla yaptığı bir mücadeledir. Bu hareketin iktisaden zayıf kimseler tarafından yapılması, grev hareketine manevi bir değer kazandırmaktadır. Halbuki lokavt, iktisadi gücü ellerinde tutanlar tarafından ve sadece maddi menfaatleri korumak maksadıyla başvurulmaktadır. Şu halde ahlaki bakımdan lokavt ancak fevkalâde önemli birtakım sebepler altında kullanılmak icap eder. Herhalde modern hukuk telâkkileri işverene işletmenin sahibi sıfatıyla keyfi şekilde lokavt kararları verebilmesini mümkün görmemektedir.

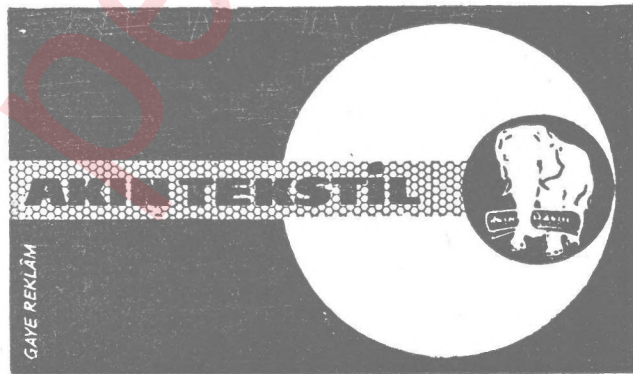
Bu sebeplerle, bilhassa II. Dünya Harbinden sonra lokavt hakkının grev hakkının eşdeğer-karşıtı olmadığı fikri galip gelmiştir. Nitekim grev hakkı çeşitli anayasalara ilk defa bir hak olarak girdiği halde, lokavt hakkından anayasalarda hemen hemen hiç bahsedilmemiştir. Harp sonunu takip eden yıllarda yürürlüğe konulan Fransız, İtalyan, Uruguay anayasaları bu görüşü benimsedikleri gibi 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası da aynı esası teyid ve kabul etmiştir.

Grev hakkının anayasalara girmesinden sonra üzerinde durulan diğer bir husus, lokavtın ne dereceye kadar meşru bir hareket sayılacağı meselesidir. Bazı müelliflerce ileri sürülen görüşlere nazaran Devletin çalışma hürriyetini sağlamak ve herkese işbulma mükellefiyeti karşısında lokavt hakkını şüphe ile karşılamak icap eder. Fakat umumiyetle hakim olan kanaate nazaran bu görüş mübalağalı ve hukukî mesnetten mahrumdur. Zira bir hakkın anayasa teminatından mahrum bulunuşu, gayri meşru olduğunu göstermeğe kâfi gelmemekte, sadece daha az önemli bir hak olduğunu ifade etmektedir.

Batı ülkelerinde son yirmi seneden beri önem kazanan bu münakaşalar birkaç yıldan beri memleketimiz bakımından da ehemmiyet iktisap etmiştir. Filhakika 1961 tarihli T.C. Anayasasının 47. Maddesinde grev hakkından sarahaten bahsedildiği halde lokavttan bahsedilmemiştir. Bu bakımdan yeni anayasamızın modern sosyal gelişme ve görüşleri yakından takip ettiği açıkça görülmektedir. Buna mukabil 15.7.1963

tarhli 275 sayılı kanunumuz grev hakkını olduğu kadar lokavt hakkını da tanzim etmiş bulunuyor. Tanzim keyfiyetinin sınırları ve bunları isabet dereceleri münakaşaya müsait bulunmakla beraber, halen memleketimizde lokavt hakkının meşruiyetinden şüphe etmemek gerekmektedir.

Bununla beraber grev hakkının anayasa teminatına sahip olması bilhassa şu bakımdan önem taşımaktadır: Grev hakkının kullanılması ve istisnalarını düzenleme yetkisine sahip olan millet meclisi bu hakkı hiç bir zaman ortadan kaldırmak cihetine gidemeyecek, aksi halde anayasa mahkesinin müdahalesi ile karşılaşacaktır. Halbuki lokavt için böyle bir garanti bahis konusu değildir.

Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu ve Faaliyetleri

Ahmet AKBIYIK

İkinci Cihan Harbinin bir - paradoks olarak - insanlığa sağladığı bazı büyük faydalardan biri de hiç şüphesiz - artık «biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar gerçeğinin sadece kişiler ya da toplumların kendi aralarında değil, ayrıca milletler arasında da geçer bir fikir olduğunun anlaşılmış olmasıdır.

«Sulh içinde bir arada yaşamanın ancak milletler arasında ekonomik ve kültürel dayanışmalar sayesinde mümkün olabileceğinden» şimdi kimse şüphe etmemektedir. Önce Amerika Birleşik Devletleri tarafından biraz da siyasi ve askeri mülâhazalarla bazı memleketlere yapılan ekonomik yardım zamanla dünya haritası üzerinde kaymalar kaydetti ve bir memlekete yapılan yardım aynı miktarı muhafaza edemedi. Ve nihayet işin altından - vergi mükelleflerinin baskısına da dayanamayan Amerika, Avrupa'da refah içinde bulunan milletlere, kendileriyle kader birliği yapmakta olan gelişme halindeki milletlere yardım etmelerini teklif etti.

Avrupa Ekonomik Topluluğuna dahil devletler Türkiye'nin özel durumunu nazara alarak özel bir teşekkür, «Türkiye Yardım Konsorsiyumu» nu kurdular.

O.C.D.E.'nin Türkiye'ye yardım Konsorsiyumu 1962 yazında memleketimize uzun vadeli ekonomik yardım gayesiyle kurulmuştur. Konsorsiyum. Türkiye'nin ekonomik Kalkınma Plânına yardım etmeyi arzulayan üye memleketler arasında kurulmuş bir teşkilâtdır.

Teşkilât, 1960 inkilâbından sonra plânlı kalkınmayı prensip ittihaz eden Türk Hükûmetlerinin olumlu çalışmalarının dışarıya yankısının tabii bir sonucudur.

1962 İlkbaharında O.C.D.E.'nin bir uzmanlar ekibi plân hazırlıklarını yakından incelemek üzere Türkiye'ye gelmişti. Bu misyonun verdiği rapora istinaden, O.C.D.E. Konseyi Türkiye'nin uzun vadeli kalkınması ile görevli bir çalışma grubu teşkil etmişti. Bu grup, Türkiye'nin kalkınmasına hem resmi hem özel dış kaynakların en iyi şekilde yardım etmelerine imkân verecek metod ve vasıtaları incelemekle görevlendirilmişti. Bu hedefe de en kısa zamanda «Konsorsiyum» teşkiliyle varılabileceği kararlaştırılmıştı.

«Türkiye'ye yardım Konsorsiyumu» 31 Temmuz 1962 de teşkil edilmiş ve ilk toplantısını aynı yılın Kasım ayında yapmıştır. 1963 ve 1964 yıllarında 4 defa toplanmıştır. Başlangıçta 9 memleketi bir araya toplayan konsorsiyum sonradan genişlemiştir. Halen 14 üye memleket, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasını içine almaktadır. Milletlerarası Parafonu, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Yatırım Bankası temsilcileri de toplantılara gözlemci olarak katılmaktadırlar.

Konsorsiyum'a Dr. H. K. von Mangoldt-Reiboldt başkanlık etmektedir. Konsorsiyum'un görevleri şunlardır: Beş yıllık plân ve yıllık programların incelenmesi, kritik analizi, yıllık dış yardım ihtiyaçlarının tespiti, plânın uygulanmasını takibi.

Plânın Analizi

Geçen yıl Konsorsiyum plânın analizi görevini bir gruba tevdi etmişti. Grupta hem teşkilâtın uzmanları hem de dışarıdan angaje edilmiş uzmanlar vardı. İçlerinde ünlü ekonomist Cambridge King's College'i profesörlerinden K. Berrill'de bulunuyordu. 1964 te verilen raporda plânın mantığa uygun ve ilerde Türkiye'nin ekonomik gelişmesini kendi kendine sağlayabilmesi için gerekli olduğu belirtiliyordu. Gelecek 15 yılda uygulanacak plânların iç sabit yatırımların yeterli ölçüde artmasına ve Türk ekonomisinin daha şümüllü organizasyonuna bağlı olduğuna işaret edilmiştir. İlk plân organizasyondan ziyade yatırımların çoğaltılmasını hedef tutuyordu.

Plânda, bel bağlanan dış yatırımlar tutarında ihtiyatlı davranıldığı da müşahade olunuyordu. Dış yardımlar uzun vade ve düşük faizle arzulanıyordu ki bu da zaten Dünya devletleri içinde en ağır dış borç al-

tında ezilenlerden biri olan Türkiye için normaldi. Eğer faizler arttırılırsa Türkiye ancak 1972 de belini doğrultabilirdi.

Grup şuna da işaret etmişti ki, Konsorsiyum tarafından yapılacak her yardım kısıntısı Türkiye'nin Kalkınma hızını keserek hem daha büyük yardımlara muhtaç olmasına yol açacak, hemde kalkınma merhalelerinin sürelerini uzatacaktır.

Grup ayrıca; özel projeler bir tarafa, Türkiye'nin normal ithalât politikasını yürütebilmesi için bile dış yardıma muhtaç olduğunu belirtiyordu. Bu ithal programlarının esasen başka bir önemi de vardı: Tüketim maddelerinden ziyade mevcut endüstrinin işleyebilmesine ve genişlemesine imkân verecek, ham, yarı mamûl yardımcı maddeler ve makina, ekipmanları bu ithalâtın listelerinde yer alıyordu.

Eksperlerin raporu Konsorsiyumun bir çalışma grubu tarafından incelenerek Devlet Plânlama Teşkilâtı temsilcileriyle tartışılmıştır. Plânlama temsilcileri plânın hazırlanmasından sonra iki önemli değişiklik vukubulduğunu hatırlatmışlardır: Bunlar işçi dövizleri gelimi ve turizme yapılan yatırımların vadettikleri döviz imkânlarıdır.

Öte yandan, Konsorsiyum toplantılarında ele alamadığı konuları çalışma gruplarına tevdi etmektedir.

Yıllık Yardım Taahhütleri

Konsorsiyum'un yardım prosedürü; teklif edilen plânı incelemek ve yardım ve taahhütlere mesnet teşkil edecek bir meblağ «baz» ını tespitte dayanmaktadır. Sonradan verici memleket ile Türkiye arasında yapılan iki taraflı anlaşmalar bu taahhütleri maddileştirmektedir.

Bu prosedür üye memleketler için belirli bir tutarda yardım verme ne de grup halinde hepsi için, öngörülen ihtiyaçları temin manâsına alınmamalıdır.

Gerçekten de ilk yardım taahhütleri 1963-1964 te gösterilen ihtiyaçlardan aşağı olmuştur. Bilâhare bu açık kapatılmak istenmişse de, hem kısa vadeli finansmana baş vurulmuş hem de yardımın gecikmesi kalkınma hareketine zarar vermiştir.

Tecrübe şunu göstermiştir ki, üye devletlerin bazıları, teşkilâta ilk girdikleri vakit ilerde ne büyük çapta problemlerle karşı karşıya kalacaklarını hesaplayamamışlardı.

Yardım teklifleri, memleketimizin hakiki ihtiyaçlarıyla aslâ mütenezip değildi. Genellikle yardımlar az olmuş ve ana kapital ve faiz olarak Türkiye'nin iade ettikleri çıkarılınca verilen yeni yardımların tutarı önemsiz miktarlara inivermiştir.

Memleketlerin yardım şekilleri de birbirlerinden çok farklıdır. Kısa vade, yüksek faizli spesifik projeler yardımlarından, uzun vade düşük faizli kalkınma plânı finansmanlarına kadar uzanmaktadır. İthalâtın gerçekleştirilebilmesi için krediler açılmakta veya borçların ertelenmesi yoluyla da ekonomik yardım yapılmaktadır. Belirli bir ölçüde bu değişiklikler normaldir ve sadece Türkiye'ye yardım konsorsiyumuna has bir özellik değildir.

Bu durum sadece her memleketin yardımla ilgili iç mevzuatının icabatıdır. Fakat bilhassa metodların değişikliği de ilâve olunca netice olarak Türkiye'nin ithalât programlarındaki aksaklıkların neticesi kalkınmasının uygulanması daha pahalıya mal olmaktadır. Ticarî ve politik mülâhazalar da memleketlerin yardım konusundaki tutumlarına etki yapmıştır. Her ne kadar Türkiye Batı memleketleri topluluğunun önemli bir üyesi ise de, üye memleketlerle olan tarihi münasebetleri bu memleketlerin deniz aşırı ülkeleri ile olan kadar sıkı değildir. Bu bakımdan, üye memleketler memleketimizin kalkınmasında kendilerini bu ülkelere karşı olduğu kadar sorumlu görmemektedirler.

Memleketimizin ihtiyaçlarının genişliği de büyük problemler doğurmaktadır. Bir taraftan yardımın Türkiye'nin kalkınmasına yarayaçağı ileri sürülür, öte yandan da Türkiye'nin dış ödeme bilânçosunu kapatmağa çalışılacağı ortaya atılınca, bu durum bazı memleketlerin tutumunda menfi etkiler yaratmıştır.

İlk iki yılda gerekli dış kaynakları sağlama hususunda karşılaşılan güçlükler konsorsiyumu, problemi yeniden baştanbaşa gözden geçirmeye sevketmiştir. Böylece problemi ele alış şekli yeniden düzenlenmiştir. Yardımların toplam tutarını çoğaltmak ve yapılış şekillerini islâh etmek gayesiyle çeşitli fikirler ileri sürülmüştür.

Bu konularda birçok yönden ilerlemeler kaydedileceğı umulmaktadır. Bu yönde alınmış olan önemli bir tedbir, memleketimizin borçlarını ödemesi konusunun genel incelenmesidir. Halen yapılmakta olan inceleme borç yükünü önümüzdeki ilk üç sene üzerine - özel borç vericilerin menfaatlerine halel getirmeden - yayılmasını hedef tutmaktadır.

Plânın Uygulanması

Memleketimizde plânın uygulanması ilk iki yıl - kısmen dış yardımın teminindeki gecikmeler yüzünden - büyük güçlükler arzettiştir. Türkiye zaten çok mahdut bulunan döviz rezervlerini eritmeye mecbur kalmış ve ithalât tahditlerini tedricen sertleştirmiştir.

Vergi tahsilâtı, idarî reformda alınan tedbirlerin yavaşlığı sebebiyle istenilen seviyeye ulaşamamıştır. İktisadî Devlet Teşekküllerinin de bir reorganizasyon komitesi tarafından reforme edilmesi ele alınmıştır. Bu teşekküller memleketimizin sınai istihsalının % 40 ını temin etmektedirler. Özel kapitallerin en önemli kısmı geleneksel ticarî faaliyetlere ve sosyal karakterli olmayan yapılara yatırılmıştır. Onun için özel sektörün kalkınmaya yardımı konusunda çok ciddi tedbirler alınması gerekmektedir. Özel yabancı yatırımlar memleketimizin ekonomik kalkınmasında büyük rol oynayacağına inanılmaktadır. Fakat bu alanda da idarî zorluklar işleri yavaşlatmaktadır.

O.E.C.D. Konseyi 1964 Aralığında yaptığı toplantıda üye memleketlerin yardım gayretlerini arttırmalarını fakat Türkiye'nin de çabalarını bir kaç misline çıkarması gerektiği sonucuna varmıştır.

Konsorsiyum'un Rolü

Yeni olmakla beraber konsorsiyum, bir çok güçlüklerle rağmen bazı olumlu roller oynamıştır. Yardımlara daha kuvvetli mesnet ve çok taraflılık sağlamıştır. Konsorsiyum sayesinde yardımcı devletler hem Türkiye'nin gerçek hedef ve ihtiyaçlarını yakından tanımışlar, hem de birbirlerinin Türkiye'ye neler verebileceğini yakından izleyerek kendi davranışlarını daha doğru tayin etme imkânı bulmuşlardır.

Yardımcı devletlerin bir araya gelmesiyle her üye için gerekli enformasyon ve donelerin tek elde toplanıp değerlendirilmesi sayesinde ayrı ayrı haber ve bilgi toplamaya lüzum kalmamış ve daha doğru bilgi alınması mümkün olmuş, ayrıca zaman ve işten kazanılmıştır.

Konsorsiyum, Türkiye'nin yıllık ekonomik durumu ve ekonomik perspektiflerinin etüdünü de yapmaktadır.

O.C.D.E.'nin teknik yardımı konsorsiyumun malî yardımını tamamlamaktadır. Konsorsiyum bütün yardım konularında merkezleştirici, kanalize edici bir rol oynamaktadır. Memleketimizin kalkınmasında rol

oyunayan bütün programları ve teşekküllerin faaliyetini konsorsiyum koordine etmektedir. Bunlar, üye devletlerin iki taraflı programları ile Milletlerarası Kalkınma Teşkilâtı, Avrupa Yatırım Bankasının içine almaktadır.

Milletlerarası Para Fonu tarafından temin edilen «stand by» kredileri ile bu teşekkül tarafından periyodik şekilde yaptırılan Türkiye'nin ekonomik durumunun tetkikinin - özellikle para ve kredi konusunda - konsorsiyuma büyük faydaları dokunmuştur.

Memleketimizin Ortak Pazara iştirakinin resmen kabulü, memleketimizi altılarla olan münasebetlerimizde yeni bir çığır açmıştır. Başlangıç olarak, ilk 5 yılda memleketimize 175 milyon dolarlık kredi açılacaktır. Avrupa Yatırım Bankası vasıtasıyla temin edilecek bu krediyle plândaki bazı projeler finanse edilecektir.

Daha uzun bir vade içinde, konsorsiyum her üyeye daha faydalı olacak mübadelelere ve daha sıkı ekonomik bağıntılara yol açacak faaliyetlere yeni bir hız verecektir. Ortak Pazar üyelerinin memleketimize verdikleri önem, konsorsiyuma üye olmaları ile de belli olmuştur. Bütün başlangıç güçlüklerine rağmen konsorsiyumun gelecekte çok daha başarılı roller oynaması için bütün sebepler mevcut bulunmaktadır.

Henüz kurulalı iki yıl geçmiş bulunan konsorsiyum şüphesiz daha çalışmalarının ilk adımlarını atmaktadır. İlerisi için en ümit verici husus memleketimizle konsorsiyum arasındaki sıkı işbirliği ve anlaşma ruhudur. Konsorsiyumun en büyük başarı kozlarından biri memleketimizin bu teşkilâta gerekli bütün bilgileri gönül açıklığıyla vermesi ve bütün tasavvurlarını vazih şekilde ortaya atmasıdır.

Konsorsiyum da kendi yönünden, tevdi edilen problemlere büyük önem ve dikkatle eğilmiş ve daima memleketimize yaptığı yardımın daha müessir hale gelmesine çalışmıştır.

Memleketimiz için en büyük ümit, dostlarımızın kendi problemleriyle yakından ilgilendikleri ve daima desteklerini esirgemiyecekleridir.

Bu tecrübenin başarısı öte yandan da memleketimizin kalkınma çabalarında göstereceği azim ve güçlükler yaratan bazı idari mevzuat ve formaliteleri basitleştirmekte göstereceği aceleye bağlıdır.

Bu durumda konsorsiyumun Milletlerarası karşılıklı işbirliği ve dayanışma plânında sosyal, ekonomik ve politik bakımlardan ümit verici bir tecrübe, çok faydalı bir yatırım olduğunu hiç çekinmeden iddia edebiliriz.

Fındık İhracatımız

Nadir DAYI

Türkiye 1964 - 1965 döneminde, bütün dünya fındık ihtiyacını karşılayabilecek kadar ürün elde etmiştir. Rekolte her tür tahminleri aşarak 180.000 hattâ 200 bin tonu bulmuştur. Bu kabuklu fındık miktarı, diğer bütün ülkelerin rekolte toplamını aştığı gibi 1963 - 1964 dönemi rekoltemizden de bir misli fazla olmuştur.. 1963 yılında üretim miktarı 88.440 tondur.

Fındık üretimimizde görülen bu anormal artışa mukabil ihracat da bir durgunluk hattâ gerileme müşahade edilmektedir. 1963 - 64 yılının Eylül - Ağustos arası döneminde Türkiye ihraç malları içinde pamuk ve tütünden sonra üçüncü sırayı işgal eden fındıktan 48.837 ton ihraç edilmiş ve 57.715.777 dolarlık döviz sağlanmıştır. İçinde bulunduğumuz dönem de ise Nisan ayının sonuna kadar ancak 37.000 ton ihraç edilebilmiştir. Bu miktarın Eylül başına kadar, Devlet Plânlama Teşkilâtının raporunda belirttiği gibi 55.000 tonu bulması biraz güç görülmektedir.

Nitekim memleketimiz ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık yaratan Anlaşma ve buna ekli «Geçici Protokol» hükümleri gereğince Türkiye'ye tanınan 14.590 tonluk kontenjanın, Ocak - Mart ayları arasında yalnız 3.030 tonu çekilmiştir. Halbuki 1963 - 64 döneminde Ortak Pazar ülkelerine bütün istihsalimizin % 57'sini teşkil eden 27.791 ton iç fındık ihraç edilmiş bulunuyordu. Şöyleki:

Ülkeler	Metrik Ton	U.S. Dolar
Federal Almanya	24.926	29.643.222
Belçika - Lüksemburg	460	510.555
Fransa	1.433	1.712.111
Hollanda	754	899.222
İtalya	218	269.888
Toplam	27.791	33.034.998

Avrupa Ekonomik Topluluğu dışında en fazla fındık ihraç ettiğimiz ülke İsviçre olmuş ve bu memleket yurdumuzdan 11.6 milyon dolarlık fındık almıştır. Birleşik Amerika ise bizden yalnız 2.6 milyon dolar değerinde fındık ithal etmiştir. İhracat piyasasında Türkiye ile rekabet eden ülkeler İspanya ile İtalyadır. Fakat ikisinin fındık ihracatı toplamı Türkiye'nin ihracatının % 10'unu bulmamaktadır.

Fındıklarımız kalite ve lezzet bakımından dış piyasalarda aranan bir meta olmasına rağmen güdülen fiyat politikası ve üretimin denetlenmemesi yüzünden fındıktan beklenen fayda sağlanamamaktadır. İlgililer geçen yılın üretimindeki artışı, havaların müsait gitmesi, teknik tarım metodlarının gelişmesi, Teknik Tarım Teşkilâtının mahsül çeşitlerini çoğaltma amacı güderek yeni ekim sahaları açması ile izah etmektedirler. Fakat daha başka faktörlerle de artan fındık üretimi sürüm piyasaları yaratılmadığı için müstahsil ve tüccarların elinde kalmaya mahkûm görülmektedir. En iyimser tahminlerle elde kalacak stok 60.000 ton olarak hesaplanmakta ve ilgililer haklı olarak telaşlanmaktadır. Önümüzdeki yılda aynı şekilde anormal artış olmaması için Tarım Bakanlığının fındık ekim sahalarının daraltılması ve böylece kötü kalite mal yetiştiren yerlerde ekim müsaade olunmaması amacıyla yeni bir kanun tasarısı hazırlanmakta olduğu bildirilmektedir. Yalnız tasarıda belirtilen Trabzon fındık sahasının daraltılıp çay yetiştiriminin teşvik edileceği hükmü, Alman çukolata fabrikaları tarafından hayret ve üzüntü ile karşılanmıştır. Zira Alman çukolata fabrikaları bilhassa Trabzon fındığını tercih etmekte ve Akçakoca malının kabuğunun güç atırılması sebebiyle bunları tutmamaktadırlar.

Bunun dışında ihracat da tıkanmalar yaratan diğer en önemli husus ta güdülen sakat fiyat politikasıdır. Bugün dış piyasada fındığın bir kentali 90 dolar olduğu halde Ticaret Bakanlığı ihraç fiyatının 101,5 dolar olmasında ısrar etmektedir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ise fındık ihracatının yeniden tescile tabi tutulmasını ve dondurulmuş ihraç fiyatı politikasından vazgeçilmesini istemektedir.

Bugün artık fındık ihracatımızın durumu dondurulmuş ihraç fiyatı politikasının mahzurlu olduğunu ortaya koymuştur. İç ve dış fiyatlar arasında büyük bir farkın olması ihracatçıyı geniş ölçüde risturn ödeme yoluna gitmeğe zorlamaktadır. Buna muvazi olarak iç piyasada bazı kombinezonlar çevrilerek taban fiyatlar hayli düşürülmektedir. Bu bakımdan yeni bir fiyat politikası tesbiti cihetine gidilerek bazı ihraç maddelerinde olduğu gibi iç ve dış fiyatlara göre değişebilen bir ihraç fiyatı uygulanması zorunlu görülmektedir.

1964 Yılı Dış Ticaret Hareketleri

Eyüp KARADAYI

1964 yılı içinde memleketimiz Dış Ticaret hareketlerinde, bilhas-
sa ihracatta hissedilir bir gelişme müşahade edilmiş ve ilk
defa olarak ihracatta 400 milyon dolar barajı 410 milyon dolar
(3.696.941.841 TL.) ile aşılmıştır.

İhracattaki bu gelişme ile ters orantılı olarak ithalâta da büyük
azalma vardır. 1963 deki (6.216.051.669 TL.) lık ithalâta mukabil 1964
de (4.878.040.542 TL.) kıymetinde ithalât yapılmıştır. İşte ithalât ve ih-
racat rakamlarının gösterdikleri bu müsbet seyir Dış Ticaret açığını
(1.181.098.751 TL.) ile 1960 dan bu yana en düşük seviyeye indirmiş
bulunmaktadır.

Memleketler ve sahalar itibariyle tahlil:

a) Önce meseleyi sahalar itibariyle incelersek Müşterek Pazar Ül-
keleri grubu ile olan ilişkilerin en önemli yeri tutuğunu görmekteyiz.
Bu memleketler grubundan yaptığımız yekûn ithalât (1.402.738.921 TL.)
yi, ihracatımız ise (1.239.954.468 TL.) yi bulmuştur.

E.F.T.A. memleketleriyle münasebetlerimizde ithalâta (823.150.838
TL.), ihracatta (874.003.603 TL.) yi bulmaktadır. Doğu Avrupa blokuna
mensup «Anlaşmalı Memleketler» le de ileri ticarî münasebetlerimiz
vardır. Bu ülkelere yaptığımız ihracat (339.680.924 TL.) ithalâtımız ise
(378.182.702) liradır.

b) Konuyu memleketler itibariyle gözönüne alırsak;

İthalâta (1.404.050.243 TL.), ihracatta da (656.885.460 TL.) ile
Amerika B. Devletleri en başta gelir. Amerika'yı sırasıyla B. Almanya,

İngiltere, İtalya, Fransa, Hollanda, Avusturya ve diğerleri, İsveç, İsviçre, Belçika, Çekoslovakya, D. Almanya, Rusya vs. takip etmektedir.

Aşağıdaki cetvellerde ithalât ve ihracat rakamları detaylı olarak gösterilmiştir.

Sahalar itibariyle:

Sahalar	İthalât	İhracat
Müşterek Pazar mem. (E.E.C.)	1.402.738.921 TL.	1.239.954.468 TL.
A. Serbest Mübadele Bölgesi (E.F.T.A.)	823.150.938 »	874.003.603 »
Diğer O.E.C.D. Memleketleri	1.434.332.602 »	788.793.396 »
Doğu Avrupa Ülkeleri	378.182.702 »	339.680.924. »
Diğer Anlaşmalı Ülkeler	191.502.666 »	199.369.397 »
Diğer memleketler	648.132.813 »	255.140.053 »
GENEL TOPLAM	4.878.040.542 TL.	3.696.941.841 TL.

Memleketler İtibariyle

Meseleyi memleketler itibariyle mütalea ettiğimiz zaman en büyük yerin A.B.D. tarafından tutulduğu görülür. A.B.D. yi takip eden B. Almanya ancak, bilhassa ithalâtta % 50 sine varabilmektedir.

Memleketler	İthalât (TL.)	İhracat (TL.)
Amerika	1.404.050.243	656.885.460
B. Almanya	728.336.228	558.735.266
İngiltere	515.066.965	401.725.010
İtalya	290.036.921	258.708.695
Fransa	188.173.007	225.422.970
Hollanda	118.294.887	64.390.563
Avusturya	89.708.046	35.664.170
Avusturalya	89.912.264	4.476.962
Suudi Arabistan	101.804.745	759.993
İsveç	84.243.971	35.228.844
İsviçre	84.894.746	211.565.251
Portekiz	9.061.342	114.988.615
İspanya	9.234.744	74.626.456
Rusya	71.830.506	81.359.628
Belçika	77.897.878	132.696.974

İran	64.555.500	44.958.302
İsrail	51.037.398	79.383.003
Japonya	62.294.994	15.994.407
Lübnan	4.941.980	159.067.291
Çekoslovakya	76.123.643	63.985.701
D. Almanya	73.399.130	43.717.076
Polonya	63.737.268	49.991.411
Macaristan	42.157.604	61.097.245

Madde grupları itibariyle tasnif

İthalât ve ihracat rakamlarının madde grupları itibariyle incelenmesi, bu hareketlerin bünyeleri hakkında bizlere aydınlatıcı bilgiler vermektedir.

a) İhracat:

I — TARIM ÜRÜNLERİ :	2.803.338.121 TL.
A — Hububat, bakliyat, diğer gıda ürünleri:	101.751.756 »
1) Arpa	20.804.842 »
2) Mercimek	12.703.077 »
3) Diğerleri	68.243.837 »
B — Meyveler ve sebzeler	772.275.604 »
1) Fındık	449.195.323 »
2) Kuru üzüm	150.810.671 »
3) Kuru incir	54.914.287 »
4) Portakal, mandalina	8.001.329 »
5) Limon	7.095.957 »
6) Diğer turuncgiller	951.018 »
7) Diğerleri	101.307.019 »
C — Sanayide kullanılan ürünler -orman ürünleri:	1.664.273.492 »
1) Tütün	807.709.194 »
2) Pamuk	793.788.533 »
3) Diğerleri	62.775.765 »
D — Hayvancılık, av ve balıkçılık ürünleri:	265.037.269 »
1) Sığır	42.780.617 »
2) Koyun	54.287.404 »
3) Keçi	20.997.737 »
4) Yün	41.324.828 »
5) Tiftik	53.417.470 »

6) Taze balık	17.555.966 »
7) Diğerleri	34.673.252 »
II — MADENCİLİK TAŞ OCAKLARI ÜRÜNLERİ:	134.460.466 »
1) Krom	63.593.225 »
2) Diğerleri	70.867.241 »
III — SANAYİ ÜRÜNLERİ:	759.143.254 »
1) Bakır bilisteri	92.024.761 »
2) Pamuklu mensucat	25.613.059 »
3) İncir ezmesi	7.120.946 »
4) Tuzlu balık	2.117.931 »
5) Diğerleri	632.266.557 »
IV — GENEL TOPLAM:	3.696.941.841 »

Yukarıda gösterilmiş olan rakamların tetkikinden de anlaşılacağı gibi üç ana gruba ayrılmış olan ihracat kalemlerimiz içinde tarım ürünleri ana grubu (2.803.338.121 TL.) ile birinci sırayı teşkil etmektedir.

Sanayi ürünlerinin, geçmiş yılların önemli ihracat kalemi olan madenleri geçerek, ikinci sırayı almış olması da calibi dikkat diğer bir noktadır.

Geçen yıllara kıyasla düşüklük olmasına rağmen münferit maddeler itibariyle yapılacak bir sıralamada (807.709.194 TL.) ile birinci sırayı takip etmektedir. Pamuk ikinci büyük ihraç malımızdır. (793.788.533 TL.)

Aşağıda münferit ihraç mallarımızın önem derecesine göre yapılmış bir tasnifini görmekteyiz.

— Tütün	807.709.194 TL.
— Pamuk	793.788.533 »
— Fındık	449.195.323 »
— Kuru üzüm	150.810.671 »
— Bakır bilisteri	92.024.761 »
— Krom	63.593.225 »
— Kuru incir	54.914.287 »
— Koyun	54.287.404 »
— Tiftik	53.417.470 »
— Sığır	42.780.617 »
— Yün	41.324.823 »
— Pamuklu mensucat	25.613.059 »
— Turunçgiller	16.048.304 »

Son yıllarda ihraç mallarımız arasına katılmış olan pamuklu men-
cat ile turuncgiller tatmin edici olmamakla beraber müsbet inkişaf gös-
termektedir. Taze balık ihracatımız, bilhassa komşu memleketlere hay-
li artmış ve (17.555.966 TL.) yı bulmuştur.

<u>b) İthalât:</u>		<u>Nisbet %</u>
I. YATIRIM MADDELERİ	2.228.332.000 TL.	% 46
A. İnşaat malzemesi	231.783.000 »	% 5
B. Makine ve teçhizat	1.996.549.000 »	% 5
II. İSTİHLÂK :	238.092.000 »	% 5
III. HAM MADDELER :	2.441.617.000 »	% 49
IV. GENEL TOPLAM :	4.878.041.000 »	% 100

Yukarıda da görüldüğü gibi ithâl kalemlerimiz içinde sınai ham maddeler ile yatırım maddeleri en büyük nisbeti teşkil etmektedir. İs-
tihlâk maddeleri kalemi içinde de buğday ve ham petrol büyük yer tut-
maktadır.

İthalâtımızın ithâl kaynaklarına göre tasnifi ise şöyledir:

<u>İthal kaynakları</u>	<u>Kıymet</u>
1. Liberasyon	2.165.167.845 TL.
2. Tahsisli	1.162.842.792 »
3. Anlaşmalı	457.828.119 »
4. Özel Yatırım Kredileri	549.215.863 »
5. Surplus	296.693.625 »
6. Özel Yabancı Sermaye	143.636.428 »
7. Bedelsiz	43.943.478 »
8. Nato Enfrastrüktür	19.777.709 »
9. Diğerleri	38.934.683 »
GENEL TOPLAM	4.878.040.542 »

Sovyet'lerde Tarımsal Organizasyon - Kolhoz'lar -

Dr. Nazif KUYUCUKLU

Sovyet ekonomisi, düzeninin değişikliği dolayısıyla, üzerinde öteden-beri en çok konuşulan ve yazılan bir konu olmuş ve olmaya devam etmektedir. Sovyetler, kendilerine özgü bu sistem içinde, 1928 yılından bu yana «Gayrisafi Milli Hasılâ» larının yüzde yirmibeşini endüstri yatırımlarına ayırarak (1) ekonominin bu kesiminde büyük hamleler yapmışlar, fert başına mamûl miktarını yükseltmişlerdir.

Ancak, Tarım sektörü düzenlenişinden bu yana, bazı batı yazarlarınca, sert bir biçimde eleştirilmiş; sistemin teoride ve uygulamada ihtiyacı karşılayamadığı, yoksulluğu arttırdığı ileri sürülmüştür. Özellikle, Sovyetlerin 1963-1964 yılında, A.B.D. ve Kanada'dan buğday ithaline gitmeleri tarım sisteminin iflâsı olarak düşünülmüştür. Ayrıca, bizat Sovyet yöneticilerinin, tarımsal üretimin, diğer sektörlerdeki üretimi oldukça geriden izlediğini kabullenmeleri ve üretimde tüketim mallarına önem verilmesi gerektiğine değinmeleri, bu alandaki başarısızlığa delil olarak gösterilmektedir.

Oysaki, Sovyetlerin tarımsal üretimi, 1963-1964 yılı bir tarafa bırakılırsa artış göstermiş, bu bakımdan sözü edilen yıl kadar sıkıntı çekmemişler, hele tahıl ithaline gitmemişlerdir. Hattâ son yıllarda yıllık ortalama beş milyon tonla, Dünya'da 3. cü veya 4. cü buğday ihracatçısı durumuna geçmişlerdir. (2) 1963 - 1964 yılı ise, hava şartlarının çok kö-

1) Economie Geographique s. 432 R. Courtin - P. Maillet Librairie Dalloz, Paris, 1962.

2) Foreign Agriculture Septembre 23, 1964 U.S. Departement of Agriculture.

tü gittiği ve ürüne büyük zararlar verdiği bir yıldır. Bu sebepten, her şeye rağmen, bu yılın sonuçlarını genelleştirerek sisteme yüklemek pek doğru olmamıştır.

Sovyet'lerde tarımsal üretim Kolhoz, Sovhoz ve Özel (Küçük Köylü İşletmeleri) işletmeler olmak üzere üç kuruluş tarafından yapılmaktadır. Ayrıca, bu ayrı tarım işletmelerinin, özellikle Kolhoz'ların verimi yükseltebilmeleri için makine ve diğer teknik ihtiyaçlarını karşılamak bakımından kurulmuş «Motör ve Traktör İstasyonları» (M.T.S.) önemlidir.

Üretim, beşer yıllık plânlarla düzenlenmiş olup, plânlar hangi bitkinin ne miktarda ve nerelerde yetiştirileceğini, makine kullanılacak alanlar ve oranını, ve sulama projeksiyonlarını kapsamaktadır. Hayvancılık da, aynı kurallara bağlı olarak plânlanmaktadır. Tarım ve ilgili Bakanlıklarla Devlet Plânlama Komitesinin hazırladığı yıllık uygulamada ise, bunlar daha teferruatlı olarak gösterilmektedir. Ayrıca, zaman zaman, tabii kaynakların muhafazası ve verim artışını sağlamak amacıyla, ormanlaştırma gibi özel plânlar da uygulanmaktadır. (3)

Yukarda adı geçen işletme tiplerinden Kolhoz'ların yapılarına, ana çizgileriyle olmak üzere değinelim.

Kolhozlar (Kollektivni Hazaystva)

Kollektif tarım işletmeleri, ürünün en büyük kısmını üretmekte ve Sovyet tarım sisteminin özelliğini teşkil etmektedir. Sovyet rejiminin ilk yıllarında denenmiş tarım işletmelerinden Artel'lere benzemektedir. Artel'ler, çiftçilerin mülkiyetini muhafaza ederek kurdukları kooperatiflerle (TOZ), hiç toprakları bulunmayanların kurdukları ve toprak dahil bütün üretim, hattâ tüketim araçlarının kendisinin olan Komünlerin ortasında yer almaktadır. Bununla birlikte, bir çok noktalarda Kolhozlar Komünlere yakındırlar.

a — Kolhozlar, daha geniş alanlarda traktör ve makine kullanarak, daha verimli tarım yapmak amacıyla kurulmuştur. İktisadî plân, 1926 - 1933 arası özel işletmelerin azami yüzde yirmisinin Kolhoz durumuna getirileceğini öngördüğü halde, köylü üzerinde sert bir baskı ile 1930'a kadar köylü işletmelerinin yüzde ellisi, 1933'e kadar da yüzde altmış

3) Russia's Soviet Economy s 297, Harry Schwartz. Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs - N.J. 1961.

kollektif tarım işletmesi durumuna getirilmiş, 1941'de bunların, yani Kolhozların sayısı 250.000 bini bulmuştur. (4)

Bu miktar II. ci Dünya Savaşından sonra da aynı kalmıştır. Ancak, 1950'den özellikle Stalin'in ölümünden sonra Kolhozlar üzerinde tartışma. sertleşmiş bunların makineli tarım yapılabilecek büyüklükte olmadığı, sonuç olarak da miktarlarının azaltılması gerektiği ileri sürülmüştür. Gerçekten, 1958 yılında 250.000 kadar olan Kolhozların sayısı 78.000'e düşürülmüş, bu tarım işletmelerinde ortalama toprak genişliği de 4.500 Acr'a (ortalama olarak 20.000 dönüme) yükselmiştir. Böylece acele olarak kurulup bir çoklarında rantabl tarım yapılamıyacak kadar küçük toprağa sahip bulunan Kolhozlar birleştirilerek alan ve çiftçi aileleri bakımından genişletilmiştir.

b — Her Kolhoz'un tip olarak 1935'te Devletçe hazırlanmış fakat sonraları gereklere göre bazı değişikliğe uğramış, ortakların hak, görev ve sorumluluklarını gösteren ve topraklar hakkında hükümler taşıyan «Statüsü» vardır. Toprakların mülkiyeti Devlete ait olup işleme imtiyazı bir sertifika ile Kolhoza verilmektedir. Bu sertifikada, toprakların genişliği, ve sınırı, ayrıca Kolhoz ortaklarına özel olarak işlemek ve ürünü tamamen kendilerine ait olmak üzere, 1-10 dekar arasında verilen toprak miktarı da gösterilmektedir. Ancak, Kolhozdan çıkan veya çıkarılan kişiler bundan faydalanamazlar. Mülkiyeti devlete ait olduğundan Kolhoz toprakları satılamaz ve satın alınamaz. Kolhozdaki çiftçilerin sahip olabileceği hayvanlar da, alanlara göre değişmek üzere sınırlandırılmıştır.

c — Kolhozlar çalışmalarını yıllık plânlarla yaparlar. Bu plânlar, Devlet Plânlama Komitesi ve Tarım Bakanlığının plânlarına göre ve üretimi maksimize ve Kolhoz varlığını muhafaza edecek biçimde hazırlanır. (5) Kolhozların en yüksek organı tüm ortaklardan oluşan Genel Kuruldur. Bu kurul, memurları seçer, yeni ortaklar kabul eder veya atar, Kolhozun bütçe ve plânlarını kabul eder. İdare, müdürle, sayısı Kolhozun büyüklüğüne göre 5 kişi arasında değişen Yönetim Kuruluna verilmiştir.

d — Emeg'in organizasyon ve kullanılması, Brigada adı verilen ve

4) A History of Civilization s. 438 Brinton - Cristopher - Wolff Prentice Hall Inc. New Jersey - 1963.

5) Russia's Soviet Economy s. 298.

Brigadir denen birinin başkanlığında, teorik olarak ellışer kişilik gruplar halinde olmaktadır. Bunlar da 10-12'şer kişilik «Zveno» adı ile küçük gruplara ayrılmaktadır.

Her Brigada, üretim yapabilmesi için, makine, hayvan v.b. gerekli araçlarla donatılmıştır.

Kolhozlarda çalışma birimi, «işgünü» ölçüsüdür. Ancak, işgünü, zaman esasına dayanan klâsik işgünü değildir. Çeşitli bitkilerin ekilme, çapalanma ve hasadı için kolaylık veya zorluğuna göre farklı katsayılar verilmiştir. Örneğin 1948 yılında bunlar dokuz olarak kabul edilmiştir.

Çeşitli Zveno'lar içinde her işçinin yapması gerektiği (örneğin en az bir dekar pamuğun toplanması gibi bir baz iş miktarı vardır. Bunu aştığı takdirde işçi, işgününü yükseltmiş ayrıca prime hak kazanmış sayılır. Aksihalde ise, işgününden çıkarma yapılır. Bütün bunlar, yüksek ücret alabilmek için, aynı işte rasyonel bir çalışmayı, bu ise kalifiye işçiliği gerekli kılmaktadır. Oysaki, uzun yıllar, Kolhozlardaki işçi devrinin yüksekliğinden şikâyet edilmiş, hattâ bu nokta son yıllarda bile üzerinde durulan bir konu olmuştur.

e — Bir yıllık çalışma sonucunda elde edilen üründen önce Devlet payı ödenir. Bunun içinde vergi, Motör ve Traktör İstasyonlarının gördüğü hizmetler karşılığı ve Kolhozlara verilen tohumluk ve diğer borçlar karşılığı vardır. Devletin Kolhozlardan aldığı bu pay, oldukça yüksektir. Örneğin, 1938 ve 1939 yıllarında elde edilen tahılın %40'a yakını alınmıştır. (6)

Geriye kalan ürün, Kolhoz Genel Kurulu kararıyla, ertesi yıl ekimi için tohumluk ve fevkalâde durumlarda kullanılmak üzere, bir kısmı ayrıldıktan sonra ortaklar arasında işgünü ölçüsüne göre paylaştırılır. Ürün, ihtiyaçtan fazla olduğu takdirde, yine Genel Kurulca satılmasına karar verilir ve bunun da büyük kısmı Devlete, küçük bir kısmı da fiyatların daha yüksek bulunduğu serbest piyasada doğrudan doğruya tüketiciye satılır. Elde edilen gelirden de, Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre yine önce Devlet payı ödenir. Nakdi gelirin bir kısmı da Kolhozun Amortisman, karşılıklar ve Yenileme gibi bazı fonlara ayrıldı-

6) A. g. e. s. 304.

tan sonra diğer kısmı ortaklar arasında yine işgünü ölçüsüne göre bölüşülür.

Devletin üründen aldığı pay, ekilen alana göre alındığından pek değişmemektedir. Ürünün bol olduğu yıllarda ise, öngörülen fiyattan biraz yüksek olmak üzere daha fazla ürün elde etme imkânını bulmaktadır. Ancak, son senelerde Devletin Kolhozlarla özellikle sınaî bitkiler konusunda önceden bazı bağitlar yaptığı görölmekte ve bunun diğer alanlara taşma eğilimi sezilmektedir.

Devlet, Kolhozlardan elde ettiği bu tarımsal stoku, daha yüksek fiyatla diğer sektörlerdekilere, iç ihtiyaçtan fazla olanını da dış memleketlere satmaktadır. Böylece, Kolhozlardan, gerek kendi payı olarak aldığı, gerek düşük fiyatla satın aldığı ile sattığı fiyat arasındaki farklarla, özellikle ilk yirmi yıllık devrede kapital yaratımına çalışılmış, ve ekonomik kalkınmanın büyük yükü bir çok yerlerde olduğu gibi tarım sektörüne yüklenmiştir.

Bununla birlikte, Sovyet tarımsal üretiminin özünü teşkil eden Kolhozların bünyesinde ve yönetiminde, özellikle son yıllarda bazı değişiklik yapılması, daha bağımsız bir statüye kavuşturulmaları üzerinde durulmaktadır. Yukarda değinildiği gibi, bir «bağıt sisteminin» ortaya çıkması ilginçtir. Ayrıca, önceleri, üretim araçlarından Motör ve Traktörlerin mülkiyetini Kolhozlara devretmenin rejim esasları ile uzlaştırılması mümkün görölmediği halde, üretimin aksaması sonucunda, esasında Devletin Kolhozlar üzerinde bir kontrol aracı olarak kullanılan Motör ve Traktör İstasyonları ve buralardaki araçlar da Kolhozlara devredilmektedir.

İktisadi Seferberliğimizde Ordunun Rolü

Burhanettin İNAN

Ordumuzun özellikleri :

Bir ata sözümüz vardır «her Türk asker doğar asker ölür.» Geçmiş devirlerden bu güne kadar Türk ve asker fikri daima bir arada mütalâa edilmiştir. Tahmin etmem ki hiç bir toplumda askerın Türk toplumundaki kadar yeri bulunsun. Daima en az kendimiz kadar denk kuvvette ki komşular arasında yaşamamız, devletimizin bekasını temin için bizi kuvvetli ordu beslemeye mecbur etmiştir.

Türk Askeri keyfiyet bakımından da gayet yüksek vasıflı olup askerlik için en gerekli şartlar olan cesaret, anlayış, itaat, tahammül ve mesuliyet duygusu gibi nitelikleri sinesinde toplamıştır.

Ordumuz, esas görevi olan savunma ve askeri hizmetleri yanında genel eğitim advası üzerine de eğilmiştir. Bu gün her terhis olan asker okuma yazma öğrenmiş olarak sivil hayata dönmektedir.

Memleketimizin hali hazır durumu:

41 yaşındaki Cumhuriyet Türkiyemiz Osmanlı devletine kıyasen bir hayli ilerlemeler kaydetmişse de halen bir çok iktisadi davalarımızı hal ledememiş, bilhassa son 15 yıllık devrede milyarlarca dolarlık dış krediler alarak, halk deymisi ile uçan kuşa borçlanmıştır.

1947 yılından bu güne kadar dış ticaret açığımız bir hayli artmıştır. Memleketimizin yaş piramidinde geniş bir tabana sahip olması yani çalışmayacak yaşta küçük nüfusun fazlalığı istihlâk hacmini arttırmış istihsal imkânlarımızı daraltmıştır.

İstihsal durumumuzun tahliline gelince:

a) Teşebbüs unsuru :

Serbest teşebbüs korkak ve çekingen kalmış büyük işlere girmeye cesaret edememiştir. Devlet sektörü ise kırtasiyeciliğe boğulmuş ve plânsız yatırımlara kurban edilmiştir.

b) Sermaye unsuru:

Büyük sermaye stokları teraküm ettirilememiş, bu maksatla temin edilen dış krediler keyfi yatırımlara tahsis edilmek suretiyle çarçur edilmiştir. Enfilasyonist metotla şişirilmiş sermaye balonları ise paranın satın alma gücündeki düşmeye çarpınca sabun köpüğü gibi sönmüştür.

c) İş gücü (emek) unsuru:

Bu güne kadar kâfi miktarda vasıflı eleman yetiştirilememiş bir tarafta vasıflı işçi kıtmanı bulunurken vasıfsız işçi bolluğundan meydana gelme işsizlik buhranlarına maruz kalmıştır. Bu gün ise işçi ihraç eden bir devletiz.

Mevcut iş gücünün dörtte üçü istikballeri kadere terk edilmiş ziraatçılardır. Devamlılık isteyen sanayi işçisi zor bulunmakta, inşaat sanayiinde ise senenin muayyen aylarında çalışan süresiz vasıfsız işçiler hizmet görmektedir, bu şartlara inzimamen görünür işsizliğin on, onbeş misli cesametindeki gizli işsizlik ise münevverlerimizce dahi temas edilmesinden korkulan heyula bir problem olarak geride beklemektedir.

d) Tabiat unsuru:

Ekime elverişli toprak çok vasi bir görünüşe sahip olmasına rağmen büyük sermaye isteyen entansif çalışmaya geçilmedikçe nihai limite yaklaşılmıştır. Her mer'adan tarlaya çevrilen toprak hayvancılığımıza, her ormandan açılan tarla ormancılığımıza indirilmiş darbe olmaktadır. Arama ve işletmesi büyük sermaye isteyen madenciliğimiz ise istenilen seviyeden çok uzaktadır.

Durumumuzu bir de beynelmilel sahada mukayese etmek istersek İstihsal, İhracat, Millî gelir istatistiklerinde bir kısım Afrika ve Asya devletleri hariç sonunculuğu işgal etmekteyiz. Millî refahın en mühim faktörlerinden birisi olan millî gelir tevziindeki adalet unsurunun mem-

leketimizdeki görünüşü bu nahoş tabloyu büsbütün strajik duruma getirmektedir.

Durumun vehameti 27 Mayıs 1960 harekâtını müteakip daha fazla tebarüz etmiş ilk tedbir olarak plânlı kalkınma cephesine adım atılmıştır. İktisaden ileri devletler seviyesine zamanla yetişebilmemiz için, imkânlarımız ve %3 oranındaki nüfus artışı göz önüne alınarak, %7 lik kalkınma hızı uygulanması ön görülmüştür. Bu hızın temini ise milli gelirimizin % 18,3 ü oranında yatırım yapılmasını zarurî kılmaktadır. Bu nisbettteki yatırımın plânda tasarlanan sahalara uygun olarak yapılabilmesi için iç imkânlarımızın kâfi gelmeyeceği yanı sıra dış kaynaklara müracaat edileceği hesaplanmıştır. Dış sermaye kaynaklarının ise muhtelif sebepler tahtında çekingen davrandıkları gözden kaçmamaktadır. Netice olarak kalkınma plânımızdaki tasarlanan sahalarda yatırımlara gidilmek suretiyle %7 kalkınma hızının temin edilmesi mevcut şartlar aynı kaldığı müddetçe oldukça müşküldür. Hükümet çevrelerince temin edildiği iddia edilen %7,3 kalkınma hızı ise bir taraftan müsait mahsul devresine diğer taraftan plânın ön görmediği serbest sermaye yatırımlarına (meselâ lüks inşaat yapılması) bağlanabilir.

Ordumuzun iktisadî kalkınmamızdaki rolü ne olabilir?

Memleket ahvalinin yukarıda arzettiğim feci durumu karşısında daha kısa ifade ile iktisadî ilerleme seferberliğimizde ve harp dışı devrelerde, milli menfaatlere aykırı her tehlikede yardımını talep ettiğimiz, ordumuzun sadece seyirci bir müstehlik fonksiyonunda kalması hiç de gönül açıcı manzara olarak görülmemektedir.

Bu probleme çözüm yolu olarak İSTHLAKTAN FAZLA İSTİHSAL parolasından başka bir teklif aklıma gelmiyor. Ordumuzun da müstahsil duruma geçmesini canı gönülden arzu etmekteyim. Ancak bu husustaki tasavvurlarımı arzetmeden evvel gerekli bazı esasları serdetmeliyim:

a) Halen devamlı silâh altında bulundurulanan asker mevcudumuz yarım milyon olup tamamıyla müstehlik olduğu söylenilebilir.

b) Ordumuz esas görevi olan savunma hizmetleri yanında tali olarak yedek subay öğretmenlik ve erlerin okur yazar hale getirilmesi gibi eğitim hizmetlerini, Yol inşaatı, ağaçlandırma, teraslama gibi yatırım hizmetlerini imkânlarının müsaadesi nisbetinde ifa etmektedir.

c) Keza ordumuzun diğer devlet memurları kadrosu ile yapılması

icap eden iç güvenliğin temini hizmetlerini de ifa ettiği vakıdır. Polis yanında jandarmanın mevcudiyeti en güzel örnek olarak gösterilebilir.

d) Büyük ve numune mahiyetli projelerin tahakkuku için muhtaç bulunulan disiplinli, az maliyetli, çok sayıdaki insan gücü rezervi ordu saflarında bulunmaktadır.

e) Türk silâhlı kuvvetleri bütçemizin % 25 e yakın kısmını işgal etmektedir. Bu gün için gerek jeopolitik mevkiimiz gerekse milletlerarası vecibelerimiz dolayısı ile ne bütçede büyük nisbette bir indirme nede silâhlı kuvvetlerimizde bir azaltma yapılamaz. Ordumuzun esas görevi olan savunma hizmetini aksatacak tekliflere cevaz verilemez.

Bu verileri esas kabul ederek silâhlı kuvvetlerimizden neler talep edebiliriz? Bu husustaki düşüncemi arz edeyim.

1 — HER ERE BİR MESLEK: Ordumuzun okuma yazma öğretilmesi seferberliğine iştirakı yanında vasıflı işçi yetiştirilmesine eğilmesi neticesinde her terhis olan er okuma yazma bildiği gibi bir mesleğe de sahip hale getirilmelidir. Burada orduda yetişip sivil hayatta aynı işe devam eden Ulaştırma, sıhhiye, veteriner, muhabere, ordu donatım erlerini zikretmeden geçemeyeceğim. Teklifim bir plân dahilinde bu durumun daha da şümullendirilmesidir.

2 — HALK EĞİTİMİNDE FAALİYET GÖSTERME: Ordumuz halen ilk öğretim faaliyetine yedek öğretmen tahsisi ile iştirak etmektedir. Bunun yanı sıra örnek iş yerleri açmak kısa devreli kurslar düzenlemekle yetişkinleri müstahsil mesleklere kaydırmalıdır.

3 — ORDU BİZZAT İSTİHSALE İŞTİRAK ETMELİDİR: Halen bazı birliklerin uyguladığı ağaçlandırma, teraslama, yol inşaatı gibi halka arzedilen hizmetlerin daha geniş sahalara şümullendirilmesi mümkündür. Ordu dahili ihtiyaçlarının kendi kaynakları ile karşılanması ise esas hedef olmalıdır. Ordu iaşesinin ordu fırın ve mutfaklarında pişirilmesi yanında aynı maddelerin devlet arazisinde yetiştirilmesi de vazife hudutları dahiline alınabilir. Muhakkak ki tekliflerimizin ifası ordumuzda bazı teşkilât değişikliklerini intaç edecektir.

Müstakbel ordumuz teşkilatı hakkındaki tasavvurlarım:

Yıl 1964, yarım milyon mevcutlu ordumuzun bütçe tahsisatı 2,4 milyar lira, Beher erin yıllık sarfiyatı 5000 lira daha belirli ifade ile her er askerlik süresince 10000lira tüketen müstehlik... Düşünüyorum zihnen ka-

bataslaak bir teŝkilat hayal ediyorum. Tedrici deęiŝmelerle tekâmül eden müstakbel müstahsil silahlı kuvvtlerimiz gözlerimin önünde canlanıyor.

Mesela yıl 1975, 40 milyonun üstünde nüfuslu bu güne göre daha müreffeh Türkiyenin milyona yakın mevcutlu ordusu. Ancak katma bütçe ile idare edilen silahlı kuvvetlere devlet bütçesinden ayrılar miktar %10 nun altına düşmüştür.

Bu günde olduğu gibi askere çağrılan erat ilk altı aylık devrede temel askeri eğitim yapıyor takip eden ikinci 6 ayda ise silahlı sınıfların özelliklerine göre gerekli eğitim ve askeri malzemenin kullanılmasını öğrenmekle geçiriyorlar. Böylece askerlik hizmetlerinin ilk yılı Umumi ve ihtisasi esas askerliğe tahsis edilmiştir; keza askere alınan her er ilk öğretim mecburiyeti dolayısıyla asgarî ilk okul mezunudur. Bu imkândan mahrum kalmış çok ufak bir ekalliyet ise kısa kurslarla askerlik devresi içinde okur yazar hale getirilmekte ancak bu müddet askerlik hizmet müddeti dışında bırakılmaktadır.

Askerlik hizmetinin ikinci yılı ise tekrar iki kısma bölünmüş ilk 6 aylık devre meslek öğretimi kurslarında yarım gün nazari ders yarım gün tatbikat olmak üzere vasıflı işçi yetiştirilmesine tahsis edilmiş, ikinci ve son 6 aylık devre ise o güne kadar müstehlik olarak geçirmiş olduğu bir buçuk yılını karşılamak üzere vasıflı işçi olarak istihsal üniterinde çalışmaktadır. Bu istihsal devresinin 6 ay daha uzatılmasında münakaŝa edilebilir.

Askere çağrılan yüksek tahsil mezunları yedek subay okulundan sonraki 6 aylık silahlı tatbikatlarını müteakip istihsal ordusunda ihtisaslarına uygun yetiştirme ve istihsalı artırma fonksiyonlarını ifa ediyorlar. Terhisleri ise bu fonksiyonları ifadealayacakları sicile bağlıdır. Lise ve mesleki okul mezunlarıda aynı sistem içinde aynı şartlarla astsubay olarak vazifelerini ifa etmektedirler.

En küçük ünite olan istihsal birlikleri 8-10 köyün gelip gitmesine uygun yol kavŝaklarındaki bucak ve 2000 nüfusunüstündeki köy merkezlerinde bulunmaktadır. Bu ünitelerin derecesi bölük muadilidir. Her istihsal ünitesi o mahallin istihsal karakterine uygun örnek istihsal yapmaktadır. Meselâ ziraat sınıfına bağlı sebzeçilikle iştilal eden bir istihsal bölüğünü gezdiğimiz zaman kendilerine tahsis edilmiş devlet sahasında mahalli iklim ve toprak şartlarına göre en fazla randıman alınan sebze cinslerini yetiştirmekte, seleksiyona tabi tutarak daha elverişli

cinsler elde etmek suretiyle hem kazanç temin etmekte hem de mahal sakinlerinin pratik yetiştirilmesini temin etmektedir.

Her vilâyet ve büyük ilçe merkezlerinde bulunan istihsal alayları ise daha fazla vasıflı işçi er eğitimi üzerinde eğilmiş olup bunun yanı sıra halk eğitimine de ön safda yer vermektedir. Keza halkı aydınlatacak müsbet zihniyetli elemanlardan seçilmek suretiyle kurslarla yetiştirilen köy imamları mevcut mutaassıp cami müstahdeminin yerini almağa hazırlanmaktadır.

Ordu ve kolordu istihsal komutanlıkları kendi bölgelerinin istihsal plânlarını tanzim ederek birliklerinin yerlerini ve sınıflarını tesbit etmekte randıman hesapları tutmakla bölgevi istihsellerini en yüksek seviyeye getirmeğe çalışmaktadırlar.

Hayalen gitmiş olduğum 1975 yılı tasavvurlarımdan geriye döndüğüm zaman bunun olmayacak bir tarafı bulunmadığını ordumuz böyle bir vazifeye davet edildiği takdirde daha da mükemmel hedeflere varacağına emin bulunuyorum.

Basit bir hesapla bu gün silâh altında bulunan eratin 2 yıllık askerlik müddetinin 6 ayı müstahsil olarak geçirilse ortalama ayda 500 lira-
lık üretimle $6 \times 500 \times 500.000 = 1.500.000.000$ lira ki bir yıllık gelir 750 milyon liradır. Bu da ordumuzun yatırım ve araçlarına yaptığı harcamalar dışındaki carî masraflarını büyük ölçüde karşılayacağı aşîkârdır.

Altın Ölçüsü Esasına Dönüş Amerika'ya Karşı Hazırlanmış Bir Hal Çaresi Değildir

Çeviren: Vural ERYILMAZ

5 Mart tarihli Le Monde'da çıkan yazısında M. Jacques Rueff (1) 3 Mart Çarşamba akşamı televizyonda verdiği mülâkata da değinerek, altın değişim ölçüsü esasına (Gold Exchangestandard) yöneltilen tenkitler hatırlanırsa, güçlükle anlaşmaya varılan milletlerarası yeni likidite yaratılması hususundaki çözüm yoluna aynı tenkitlerin daha sert bir şekilde yapılacağını ifade etmiştir.

M. Rueff, bugünkü milletlerarası para sisteminin dünyayı büyük bir tehlikenin (bu tehlike dolârın borçlarını ödeyememesidir) kucağına ittiğinden bahisle:

«Amerika'nın altın stoklarının son bir kaç senede 23 milyar dolârdan 15 milyar dolâra düştüğünü, halbuki Birleşmiş Milletlerdeki alacaklarının 15 milyar dolârdan 29 milyar dolâra çıktığını bu durumun ilânihaye devam edemeyeceğini» belirtmiştir.

Ne var ki M. Rueff'e göre, diğer memleket merkez bankaları dolâr muvazenelerinin tediyesini derhal altın olarak istemeseler bile, altın

---

(1) M. Jacques Rueff Fransız Akademisi üyesidir.

ölçüsü esası sistemine dönüş, Birleşmiş Milletlerin altın stoklarının tehlikeli düşüşüne engel olamayacaktır.

Meselenin Çözüm Yolları

O halde Altın standardının bugün işleyebilmesi için milletlerarası likiditenin arttırılmasından umulan faydanın yanında alınması gereken tedbirler almak icap eder. M. Rueff'e göre bu tedbirler şöyle olmalıdır; 1) Altının yeniden değerlendirilmesi (zira 1 once'luk birim altının 35 dolâr olarak tesbit edildiği Başkan Roosevelt'denberi Amerika'da fiyatlar iki misli civarına çıkmıştır). 2) Triffin plânının tatbik edilmesi (Bu plân ödeme vasıtalarının yaratılma imkânının bazı şartlar altında Milletlerarası Para Fonuna «I.M.F.» verilmesi fikrini öngörmektedir). 3) Fransız maliye vekilinin milletlerarası müşterek bir altın rezervi teşkilini savunan teklifi, M. Rueff bu üç hususa kimsenin gerekli ehemmiyeti vermediğini, hatta bunların yeteri kadar açıklıkla bilinmediğinden eminolduğunu söylemiştir.

M. Rueff «1930 büyük krizinin asıl sebebinin ozamanki milletlerarası para sisteminin -Altın standardı (Gold Exchange Standart)- iyi işleyememiş olmasında aramak lâzım gelir. Bu açık hakikatler karşısında, azalan ödeme vasıtalarının, altın ölçüsü esasına dönüşü zorunlu kıldığını açıklayan Fransız cumhurbaşkanının tezini rededen Amerikan hazinesi tarafından, General De Gaulle'ün basın konferansını müteakip verdiği beyanata sert bir şekilde cevap verildi. Halbuki 1931 geri dönüşünü zorunlu kılan sebepler, biraz değişik olmakla beraber bugünkü milletlerarası para sistemini de zorladığı açıkça görülmektedir. 1931 den önce bazı krizler olmasına rağmen bunlar 1931 deki kadar ciddi olmamıştır. Buna mukabil altın ölçüsü esasına dönüş, bütün tasarrufları, tabii kaynakları geniş bir erimeye maruz bırakan, bugün üzeri -mizde ağırlığını hissettiren tehdidi bertaraf ederek, daha önce elde edildenden çok daha yüksek bir yatırım seviyesini getirecek ve ilgili fiyatlarda bir düşüş sağlayacaktır. Altın ölçüsü esasına dönüş uzun devrede istikrarlı olacak bir gelişme hareketini garantileyecektir.» demiştir.

M. Rueff nihayet, borçlu için tehlikeli sonuçlar doğuracak bugünkü sistemden altın ölçüsü esasına dönüşün, Amerika'ya karşı bir hareket olduğu fikrini şiddetle reddetmiştir.

Cemiyetten Haberler

★ 1954 - 55 dönemi mezunların 10 ncu yıl toplantısı gayet sönük geçti: 4. Temmuz, 1965 günü Cemiyet lokalinde toplanılması için Dergide, günlük gazete-lerde ve Radyo ile duyurulduktan başka sirküler de gönderilmişti. Buna rağmen, ancak 10 kişi toplanabildiler. Günü kıymetlendiren şahısların en enteresanı hiç şüphesiz ki Musa Varol'du. Zira, memnuniyetini uzun süre Anadoluda geçmesi sebebiyle arkadaşları ile 10 sene sonra ilk defa karşılaşıyordu. Bu itibarla çok sevilen bu arkadaşına fazla iltifat edildi. Grup lokalde geç saatlere kadar yeni arkadaşlarının iltihakını boş yere bekledikten sonra, gelecek sene aynı saatte Temmuzun ilk pazarı buluşmak üzere dağıldı.

★ 1944 - 45 dönemi mezunlarının 20 nci mezuniyet yıl toplantısı: Ayın ikinci çarşambası, bazı mezunların müracaatı üzerine, Cemiyet Lokali emirlerine tahsis edilmiş ve gereken hazırlık yapılmıştı. Gereken tebliğ Dergimiz kanalıyla yapılmasına rağmen, müracaat eden arkadaşlarda **dahil** olmak üzere, hiç kimsenin gelmemesini hayretle karşıladık. Bu itibarla toplantı yapılamamıştır.

★ Geziler: Her ayın ilk çarşamba toplantılarına gösterilen alâka gittikçe artmaktadır. Bu vesileyle mezunlarımız ayda bir de olsa birbirlerini görmek, konuşmak, dertleşmek imkânını bulmaktadırlar. Bilhassa, bu toplantılar iş arayan yeni mezunlar ile eskileri yan yana getirip onlara imkân hazırlaması bakımından da büyük fayda sağlamaktadır.

Derginizin geçen sayısında da duyurduğumuz gibi; Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarının hususiyetine binaen aylık toplantılarımızı 19.30'a kadar Cemiyet lokalinde yaptıktan sonra, hususî bir anlaşma ve % 30 gibi yüksek tenzilat temin ettiğimiz, Boğaziçi Aşiyân gazinosunda arzu edenlerce devamını kararlaştırmıştık. 7. Temmuz. 1965 Çarşamba günü Temmuz ayının toplantısına bu şekilde devam edilmiş neşeli bir gec geçirilmiştir. 4. Ağustos. 1965 Çarşamba gününe rastlayan ilk çarşamba toplantısı, önce cemiyette bilâhare Aşiyân gazinosunda yapılacaktır.

Cemiyetimiz daha önce ilân ettiği esaslara uyarak 11. Temmuz. 1965 Pazar günü Boğaz'a yapmayı tasarladığı motor gezisi hava muhalefetine rağmen gelenlerin ısrarına uyarak Adalar'a yapmıştır. Geç vakitlere kadar eğlenen neşeli grubun ısrarı üzerine fedakâr arkadaşımız Zeki Erginsu 25. Temmuz. 1965 pazar günü program dışı Boğaziçi'ne gezi tertip etmiştir. Havanın güzel oluşu kalabalık bir grubun iştirakini sağlamış Poyraz köye kadar motorla gidilmiş, Boğazın muhtelif yerlerinde denize girilmiş ve gayet memnun bir şekilde geç saatlere kadar eğlenilmiştir. (Bu geziye ait resimler önümüzdeki sayıda neşredilecektir.)

Ankara Şubemiz Cemiyet 2 nci Başkanı Sayın Fahrettin Tunçöz bildiriyor:

★ Memuriyetiyle ilgili olarak Karabük ve Zonguldak havalisine yaptığı seyahat esnasında, orada vazife gören arkadaşlarımızla toplanmak ve dertleşmek imkânını bulmuştur. Bu arada halen Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Muhasebe Müdürlüğü İşletme Muhasebe Şefi olarak vazife gören Sayın Özkan İnci Yürüten'in doktorasını verdiğini öğrenmiş bulunuyor. Kıymetli meslektaşımızı candan tebrik ederiz.

★ AKBANK T.A.Ş. Basın abone şubesinde görevli bulunan mezunlarımızdan Sayın Ahmet Cevat Şüküroğlu yeni hizmete giren Akbank Koçarlı Şubesine Müdür olarak tayin edilmiştir. Başarılar diler, tebrik ederiz.

Temmuz ayı ilk çarşamba toplantısı Aşlyan gazinosunda yapıldı.

1955 yılı mezunları 10 ncu mezuniyetlerini Cemiyet lokalinde kutladılar.

Türkiyede İlk Defa
En geniş şekli ile
MAKİNA SİGORTASI

Ve
Bilumum işletme
kazalarına
karşı temin eder.

Dikkatsizlik
Beceriksizlik
İşçilerin ihmalleri
Kötü niyet ve sabotaj
Konstrüksiyon hataları
Döküm ve malzeme hataları
Kısa devre, ve izolasyon hataları
Kazanlarda su noksanlığı
Santrifüj kuvvet neticesi kopmalar
Fırtına ve don
Yağlama hataları

3 AHBAP ÇAVUŞLAR

GÜA HALI SÜPÜRGESİ,
GÜA MEYVE PRESİ,

Minik HALI SÜPÜRGESİ

TÜRKİYE G. SATICISI **GÜA** Tic. Ltd. Sti.
Ulus Ankara

ARSLAN tuğla

YAPI TUĞLASI
ATEŞ TUĞLASI

FABRİKA : Silâhtar Cad. 148 EYÜP Tel: 21-11 32
MAĞAZA: Tersane Cad. 67 KARAKÖY Tel: 44-30 40

**Senede
kaç defa
yağ
değiştiriyorsunuz ?**

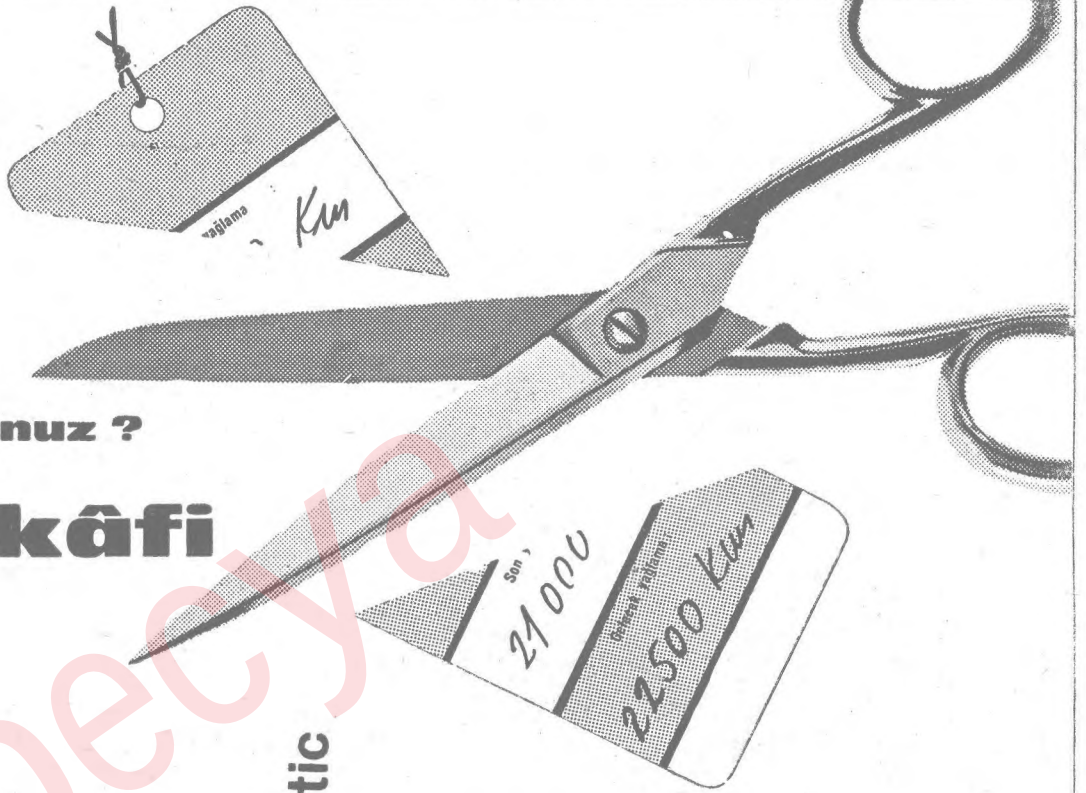
Yarısı kâfi

visco-static

LONGLIFE

UZUN ÖMÜR MOTOR YAĞI

TÜRKER - PETROL

PETROL OfİSİ

Tevziat Servisi

Hastane
Okul
Apartman
Ev
Fabrika

FUEL OIL

Teknik Servis

Tesisat
Taahhüd
Proje
Bakım

Türker - Petrol Yuvanızı ısıtır, sağlığınıza korur.

Tel : İst : 44 00 58 - 44 83 98
Ank : 12 02 45

1965
YILINDA

2.5 MİLYON
LİRA

✱ Fevkalâde
apartman daireleri

✱ Çeşitli, zengin
para ikramiyeleri

AKBANK

FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN
Vücut kırıklığına karşı

OPON, baş, diş, adale, sinir ağrılarını teskin eder

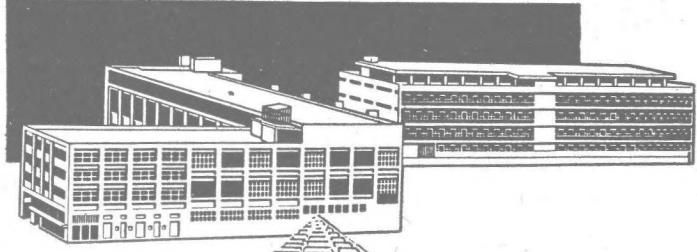
OPON, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler

OPON, günde 6 tablet alınabilir

OPON

Yeni Ajans : 03710

DAHA
RAHAT
BİR
HAYATA
DOĞRU...

Seri imalât sayesinde sağlanan uygun fiyatlar
ARÇELİK kalitesi ve konforundan
daha geniş halk kitlelerinin
faydalanmasını sağlıyor

ARÇELİK

3 parmağa kadar BORU İMALÂTINA BAŞLANMIŞTIR

Yıllık imalât kapasitesi 50.000 Ton

1964 İMALÂT PROĞRAMI

STANDARD İMALÂT

Siyah, Galvanizli ve bitümlü borular. Din 2240 a göre
 $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1", $1\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{2}$, 2", $2\frac{1}{2}$, 3"

Sanayi boruları

13×0.9, 16×0.9, 19×0.9, 21×0.9, 25×1.32×1.20 m/m

SİPARİŞ ÜZERİNE İMALÂT

13, 16, 19, 25, 32, 38, 42, 49, 60, 76, 90 m/m çapında
0,8 ilâ 3 m/m et kalınlığında her çeşit borular.

PROFİL BORULAR

Üçgen, kare, dikdörtgen, heksagonal, oval ve sair
şekillerde borular

Fabrikalar : Pendik Temenye — Florya, Beşyol İstanbul

Büro : Salıpaazarı Han Kat 8 Tel ; 44 74 27 - 44 74 26 Satış ; 44 76 03

Telgraf: BORUSAN, İstanbul

B S BORU SANAYİİ

ANONİM ŞİRKETİ İSTANBUL

Doktorunuzun verdiği reçeteye göre eczaneden aldığınız ilâçın sizi sıhate kavuşturacağına nasıl güveniniz varsa, TAMEK mâmullerinin nefaset, lezzet ve mükemmeliyetine de aynı derecede güvenebilirsiniz.

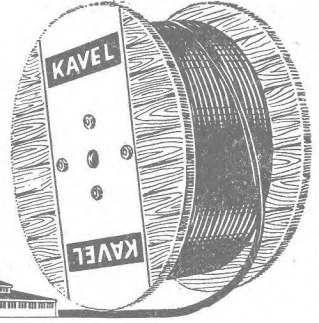
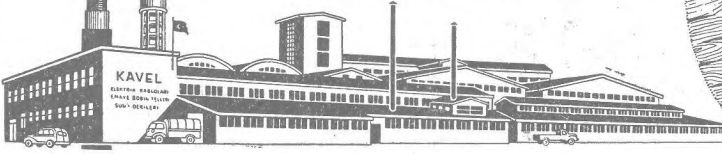
- DOMATES MAMULLERİ
- HAZIR YEMEKLER
- KOMPOSTOLAR
- REÇEL ve MARMELATLAR
- ZEYTİN ve TURŞULAR
- SEBZE KONSERVELEİ

TAMEK
KONSERVELEİ

YEGÂNE KALİTE KONSERVE

KAVEL

Kablo ve Elektrik Malzemesi Ltd. Şti.
İSTİNYE — İSTANBUL

**Daima Standartlara Uygun,
Laboratuar Kontrolunu haiz,
En üstün imalât yapar.**

☆ **Plastik İzoleli Elektrik Kabloları**

☆ **Suni deriler ve Yer muşambası**

☆ **Emaye Bobin telleri**

Telefon : 63 34 00 — 63 34 01 Telgraf: KAVELKABLO — İSTANBUL